

Het beeld van Onze Lieve Vrouw van de Potterie

Beeld anno 2019

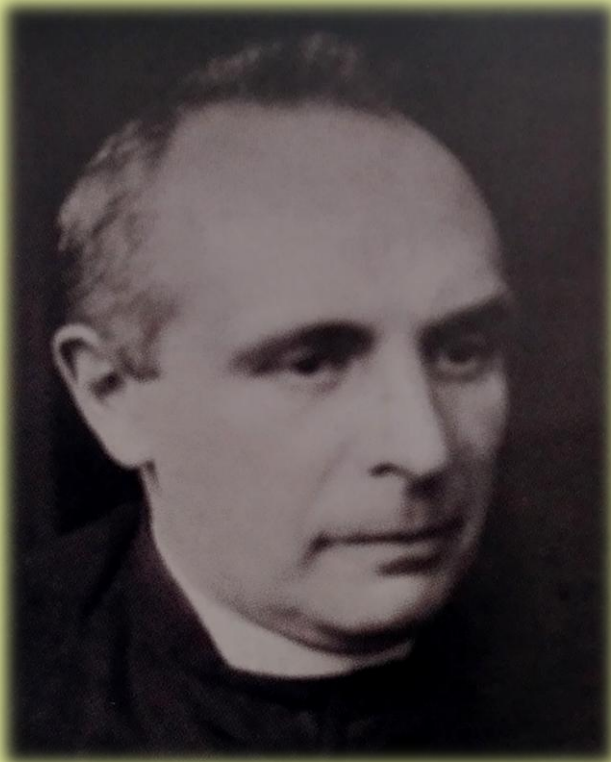
Uit ONZE LIEVE VROUW DER POTTERIE (1937-1939)

van A. Maertens E. H. Pastoor van het Godshuis

bewerkt naar hedendaags taalgebruik maar niet naar inhoud door confrater Dirk Vande Woestyne en echtgenote Nadine Van De Wynckel

- ❖ aangevuld met eigen fotomateriaal
- ❖ aangevuld met documenten en fotomateriaal uit de privé-collectie van confrater Arthur Ornelis en echtgenote Maria Speeckaert

*“Om te voldoen aan het decreet
van Paus Urbanus VIII
verklaar ik aan de buitengewone feiten in dit werk vermeld,
geen ander dan een menselijk gezag toe te kennen,
zoals past voor alle geschiedenissen door geloofwaardige
personen geschreven”*

Uittreksel uit het “In Memoriam” voor zijn begrafenis op 26 november 1941 geschreven door Mgr. Callewaert

Eerwaarde heer Alfons Maertens zag het daglicht in Brugge op 1 november 1890. Hij was een Allerheiligenkind ! Blijde vooruitzicht voor zijn door en door christelijke ouders, die hun witte leven besteedden aan het wassen, bleken en schoonmaken van het sneeuwwitte Vlaamse linnen.

De eerste indrukken die het kind in de huiselijke kring ontving waren witte schoonheid en reinheid.

Zijn geliefde wandelingen met vader –want moeder was vroegtijdig gestorven- leerden hem in het open veld van Gods schone natuur genieten en allerlei bijzonderheden opmerken in de kerken en Mariakapelletjes die ze zo graag bezochten.

Hij kwam op het Sint Lodewijkscollege. Door geliefkoosde bijzondere lessen werd zijn kunstvaardigheid meer geschoold en de algemene opvoeding voerde hem naar hogere idealen. Onder de invloed van Gods genade die hem riep, ging de edelmoedige student blijmoedig naar het priesterschap, het schoonste, het meest verheven ideaal dat een jongelingsziel dromen kan.

Op het Seminarie legde hij er zich op toe om door kennis en godsvrucht meer en meer God te benaderen, die de bron is van alle schoonheid. “O goddelijke Schoonheid, altijd nieuw en altijd oud”! hoorde hij de H. Augustinus uitroepen. En vanaf dan voelde hij in zijn ziel wat hij hier later onder het beeld van de kerkleeraar zou schilderen: “Inquietum est cor nostrum donec requiescat in Te”. Onrustig is ons hart zolang het niet berust in U !

Geen kunst om de kunst ! Niet het schone om het schone ! Noch het nieuwe om het nieuwe ! Maar kunst en schoonheid om Hem te verheerlijken die de Schepper en de Bron is van alle schoonheid, die in waarheid ja, maar ook in schoonheid wil gediend worden, die in de Oude Wet reeds het fijnste goud opeiste voor zijn tabernakel en in het Nieuw Verbond alle kunsten en kunstenaars oproept, om door woord en klank, door beitel en penseel, ons hoogheilig Altaargeheim te verheerlijken.

Liturgie en kerkelijke oudheidkunde vooral trokken hem aan. En nog Seminarist, wendde hij, met een trouwe vriend, voetstappen aan om door dialoog de gemeenschapsmis te bespoedigen en nam hij de leiding op zich van het vervaardigen en versieren van een prachtkazuifel voor een jubilé bestemd.

Op 17 juni 1916 werd Eerw. Heer Maertens tot priester gewijd. Als onderpastoor op de parochiën van O.L. Vrouw en de H. Magdalena, stelde hij zijn begaafdheden, zijn dienstvaardigheden en zijn praktische aanleg ten dienste van Kerk en parochie. Vooral zijn patronaat deed hij bloeien, zodat hij na korte tijd tot bestuurder werd benoemd in het Gesticht der Broeders Xaverianen en later ook werd aangesteld als Bestuurder van de Sint-Godelieve- en de Vrije Kantnormaalschool, twee nieuwe inrichtingen die zoveel goeds verrichtten onder onze Vlaamse vrouwelijke bevolking.

In heel zijn werking, in kerkelijke diensten en plechtigheden, in bestuur van patronaat en school, overal straalde bij hem door, zijn praktische bedienstigheid, zijn stichtende voornaamheid in de eredienst, maar vooral zijn fijne kunstsmaak en kunstkennis in alles wat hij deed of ondernam.

Ook kwam men van alle kanten zijn raad en hulp inroepen. Uit stad en bisdom, uit geheel België, ja uit de vreemde, vroeg men Mr Maertens om leiding of raadgeving bij het vervaardigen van allerlei cultusbenodigdheden, bij kerkversiering of kerkschildering, bij het inrichten van processie of stoet.

Wie in Brugge is hem niet erkentelijk voor wat hij heeft gepresteerd in het opluisteren van onze overheerlijke H. Bloedprocessie en het onvergetelijke H. Bloedspel !

En het was niet alleen het uiterlijke van de eredienst dat hij behartigde – liturgisten worden weleens daarvan verdacht. Het was voldoende hem aan het altaar te zien om van het tegendeel overtuigd te zijn.

De prachtigste gewaden waren voor hem niet schoon als ze niet statig en ingetogen gedragen werden. Een kerkschildering voldeed hem niet als ze niet –zoals hier- stemde tot gebed en opgaan naar God. Altaar en altaargerief waren nooit te rijk, op voorwaarde dat ze de onschatbare rijkdom van ons altaarmysterie beter deden aanvoelen.

Kunstenaar van natuurswege, was hij vooruit vooral Priester bij Gods genade.

In 1929 werd E.H. Maertens tot Pastoor benoemd van O. L. Vrouw ter Potterie. Hier zou hij, spijs zijn wankele gezondheid, de volle maat geven van zijn werkkraft en kunstvaardigheid.

De Potterie zou een middelpunt worden van liturgisch herleven en een prachtmodel van een oud gemoderniseerd ouderlingengesticht.

Als getrouwe dienaar van Maria was hij zo gelukkig een eerbiedwaardig heiligdom van Moeder te doen blinken als een pronkjuweeltje en er het schoonste, het stemmigste kerkje van Brugge van te maken.

De goddelijke diensten waren zo wel geordend, zo plechtig en stichtend, dat de toeloop van gelovigen voortdurend aangroeide, eens te meer bewijzend dat ons volk verre van ongevoelig was aan voornaamheid, orde en godsvrucht in de dienst van de Allerhoogste.

Zijn oude en zieke vrouwtjes was hij met hart en ziel verkleefd: gemoedelijk en opwekkend was zijn omgang met hen. En zijn gedurige bekommernis was om, aan die arme verlatenen en uitstotelingen van de wereld, een echt Godshuis te bezorgen, waar Godsdienst en huiselijke welstand hen rust en vrede en voldoening zou laten genieten voor de laatste dagen van hun leven.

Zo bekam hij van de Commissie van Openbare Onderstand van de stad Brugge dat, door een harmonieus samenwerken van welbegrepen modernisering met oudheidkundige kunstsmaak, het verouderd en ontoereikend gebouw herschapen werd in een lachend ouderlingengesticht, dat in opzicht van praktisch confort voor geen ander moest onderdoen en in opzicht van aantrekkelijkheid en kunstsmaak uitmunt en de bewondering van iederen afdwingt.

En zoveel belang stelde hij in het leven van zijn oudjes, dat hij de geschiedenis van de Brugsche Godshuizen naging en aan menige stadsgenoot een onbekend Brugge aantrekkelijk wist voor te spiegelen.

Wat U betreft, Eerwaarde Zusters, ik zou de paden der bescheidenheid te buiten gaan, moest ik hier de sluier willen oplichten die de onschatbare diensten omhult welke hij aan uw geliefde kloostergemeente heeft bewezen.

Aan uw eeuwenoud Godshuis en aan uw goede Moeder Maria heeft hij een heerlijk monument opgericht in zijn merkwaardig boek Onze Lieve Vrouw der Potterie. Maar in uw geheugen en in uw hart staat nog veel dieper gedrukt onder het onuitwisbaar beeld van pastoor Maertens, het monument van uw levenslange erkentelijkheid voor uw grote weldoener.

Ge zult hem immer indachtig zijn. Ge zult U steeds dankbaar herinneren met welke vaderlijke bezorgdheid hij bekommerd was met het welzijn en de vooruitgang van elkeen van U, om U tot edelmoedigheid op te leiden en het klooster te brengen tot de bloei waarin het thans zijn schone zending volbrengt.....

Het pas gestichte gasthuis werd van in het begin onder de bescherming gesteld van Onze Lieve Vrouw. Terecht schrijft pater Taisne: *“Gelukkighe huysen, de welcke onder de bescherminghe, en als onder de sauvegarde stan van de H. Moeder Godts ! Gheluckige huysghenoten, de welcke hunselven en hun huys aen die H. Maghet hebben toegheeyghent ! Bevrydt moeten die wesen van alle quaet, ende ongheluck.”* (uitgave van 1666)

- Hier past het volgens mij, op de eerste plaats, om te schrijven over haar wonderbeeld en haar vereerders.
- Iedereen kent en bewondert dat groots opgevatte meesterwerk van onze Vlaamse middeleeuwse beeldhouwkunst.
- Velen stellen zich de vraag hoe oud het beeld is .
- Op een kopergravure van 1764, die het mirakelbeeld voorstelt, staat te lezen : “O. L. Vrouwe van Potterye te Brugghe vermaert door mirakelen van ’t jaer 1009”. Pater Taisne behandelt dit gegeven ook in zijn tweede hoofdstuk “Van den ouderdom van dit H. Beeld” Hij zegt :

“Aengaende den oorsprong van dit Heylig Beeld heeft men anders niet kunnen ophaelen uyt de duysterheid der oude voorleden tyden, als dat dit Beeld in de muer aen de straete menige jaeren gestaen heeft voor een yzere traillie, om vereert te worden van de gene die daer voorby gingen”.

En verder deelt hij eenvoudig de mening van Heribertus Rosweyde: “Ik bevinde dat dit Heylig Beeld nu dit jaer, als wy dit schryven, 657 jaeren mirakuleus is geweest, dat is in ’t jaer 1009”.

Die maar iets van oudheidkunde afweet, ziet dat het beeld zeker zo oud niet is. Dit onderschrift steunt op een verkeerd begrip van Rosweyde in zijn “Kerckelycke Historie van Nederland” te Antwerpen in 1623 uitgegeven. Ik citeer letterlijk: In ’t jaer 1009 in ’t beginsel van November heeft God syne wondere wercken ende overvloedige weldaden begonst te toonen door een beelde van syne ghebenedyde Moeder ende Maghet Maria... in het Godtshuys van de Potterye te Brugghe”. Hij beweert die datum gevonden te hebben in een oud register dat thans nog in het huis aanwezig is. Dit register is het Mirakelboekje van O. L. Vr. dat tot heden zorgvuldig bewaard is.

Laten we op onze beurt dit register raadplegen. Daar staat op de eerste bladzijde :

“In ’t jaer XCIX hertekens devoot
Naer den eersten in November int zelve jaer
Heift Christus ghetooft miracelen groot
Duer zynder liever Moeder voorwaer
Wiens beelde jeghenwoordich boe (=boven) den autaar
Staende hier in Gods huys ter Potterie
Dus waer gy hier keert of gaet eenpaer
Groet doch hier de ghebenedide Marie.”

Rosweydeus heeft dit verkeerd gelezen als XCIX, dit is tien maal honderd en negen, dus 1009.

Er staat duidelijk XCIX. Voor al wie Romeinse cijferschrift kan lezen is dit 99. En daar de auteur van het handschrift in het begin van 1500 schrijft, bedoelt hij het jaar 1499. Nu nog is die wijze van spreken in gebruik: wie nu in 1937 schrijft over het jaar 99 bedoelt 1899. Het jaartal 1499 brengt nu nog geen duidelijk antwoord over de ouderdom van het beeld want het is zeker dat het beeld van O. L. Vrouw ouder is dan dat.

- James Weale in zijn gids van de stad Brugge spreekt niet eens over het beeld.
- Wijlen Kan. Duclos betoogde dat het beeld uit de dertiende eeuw komt. Karel de Flou spreekt hem eenvoudig na.
- Kan die datum nader bepaald worden?
- Voor dat wij die vraag beantwoorden, dienen wij aan te stippen dat de beeldhouwers hun beelden vooral in de middeleeuwen in de klederdracht van hun tijd voorstelden.
- Pastoor Constantinus Van Zielegem (1831-1902) heeft de zaak van dichtbij onderzocht. Voor mij ligt zijn onuitgegeven handschrift. Ik zal zijn zienswijze zo trouw mogelijk uiteen zetten. Volgens hem zou het beeld op het einde van de dertiende eeuw gehouwen zijn. Bekijken we nu zeer aandachtig het beeld zelf.
- Wat eerst opvalt is het ronde lachende aangezicht. Dit is in het algemeen kenmerkend voor de figuren uit de XIIIe eeuw. Voeg daarbij de snit van het kleeid, de val van de mantel, doch vooral de nauw sluitende mouwen op de voorarm die eveneens kenmerkend zijn voor de XIIIe eeuw. Aldus Viollet le Duc. (*Dictionnaire raisonné du mobilier français*, Paris, 1872)

Wij kunnen de mening van de eminente Franse oudheidkundige staven door de beeldengroep van het portaal van het Sint Janshospitaal. Allen dragen dezelfde mouwen en James Weale situeert die beeldengroep omstreeks 1270.

Bezien we vooral de sluier op het hoofd.

Viollet le Duc beschrijft deze nauwkeurig:

“Pendant le XIIIe siècle les dames portaient aussi le petit voile circulaire, et le voile quadrangulaire large de 50 centimètres environ et long de 1,50 m. On portait ce voile sur la tête en laissant tomber un des bouts du côté gauche, puis on ramenait l’autre partie sur la poitrine et on la laissait pendre derrière l’épaule gauche.”

Deze beschrijving past volledig op het wonderbeeld dat wij aan het onderzoeken zijn.

Zelfs de vorm van de schoenen ondersteunt deze stelling.

“Men vergelijke het beeld met dat in hout van rond 1300, bewaard in het Museum van het Jubelpark te Brussel, zaal XVIII n° 4549. De gelijkenis tussen beide is treffend.”

- Na het beeld van de Moeder, bekijken we nu dat van haar kind.

Wat hier nogmaals in het oog springt, is het lange kleeid, de zegenende houding van de rechterhand en de paradijsappel in de linkerhand. Sedert lang was deze laatste afgebroken maar we bezitten gelukkig een trouw ivoren afbeeldsel van Onze Lieve Vrouw der Potterie. Het berust thans in het museum.

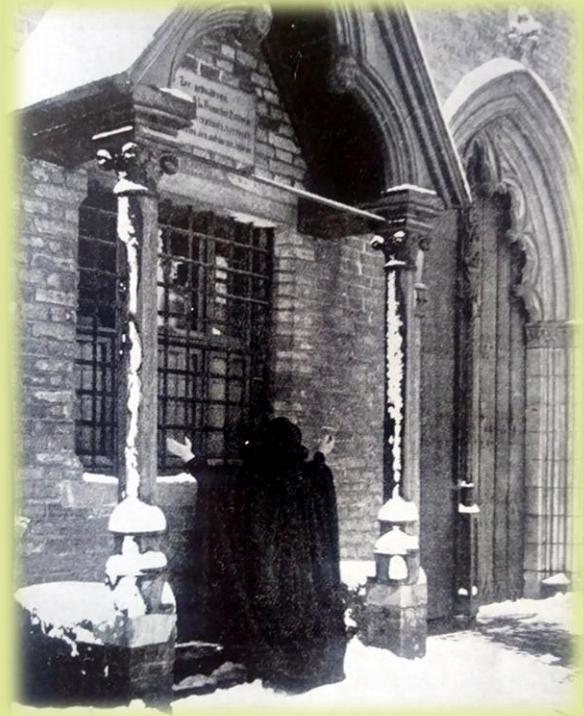
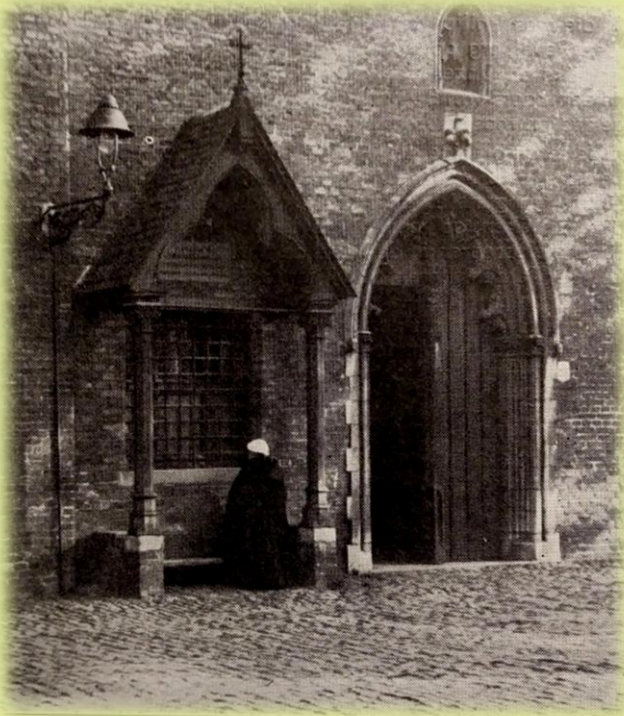
Hierdoor is onze zienswijze bevestigd.

Al die bijzonderheden samen bewijzen dat wij voor een beeld van eind XIIIe eeuw staan.

Didron. Iconographie chrétienne, Annales archéologiques, Bd. I bl. 375 en v.

“A la fin du XIIe siècle, au commencement du XIIIe on peut dire que la Vierge ne tient pas l’Enfant : ce motif serait trop humain, et Marie ressemblerait trop à une mere qui porterait son fils, mais elle l’a devant elle. Jésus tient un globe, le monde, à la main gauche et il bénit de la main droite. L’enfant est en outré complètement habillé; il est âgé quoique petit. C’est le Dieu-Homme, plutôt que l’Homme-Dieu. A la fin du XIIIe siècle Marie commence à devenir une mere qui tient son enfant comme font toutes les mères. L’enfant commence à prendre un âge naturel, à quitter son âge symbolique. Jésus est habillé encore, il bénit, et tient un livre ou un globe, mais le vêtement est moins ample et plus court, le livre est moins gros, le globe est plus petit. Le globe va devenir une boule, une pomme... une belle cerise... presque une petite boule pour jouer... A la fin du XIVe siècle l’enfant est déjà tout nu”.

- E.H. Van Zielegem is van mening dat het beeld besteld werd in het jaar van de stichting zelf, dus in 1276 of daaromtrent en dat het in de muur van de Pottebakkerskapel – die toen reeds bestond – geplaatst werd.
- Deze veronderstelling is aannemelijk.
- Maar we mogen niet vergeten dat de stichters van het godshuis een aanvraag deden om naast de boven genoemde kapel een nieuwe te bouwen voor de dienst van het huis. In 1288 schonk de graaf van Vlaanderen Guido van Dampierre daarvoor een gemet (ongeveer 0,4 ha) land. Volgens Weale zou deze kapel voltooid zijn in 1292. Is het nu niet meer aan te nemen dat het beeld toen slechts besteld werd, en onmiddellijk in de gevel van deze nieuwe kapel geplaatst werd ? In elk geval is dit beeld één van de oudste dat Brugge nog bezit; en er dient hier bijgevoegd : één der mooiste die een prachtige getuigenis aflegt voor de Brugse beeldsnijders. Jammer genoeg is de maker onbekend gebleven.
Onze beeldhouwkunst was één eeuw achter op deze van de zuiderburen, zodat wij het einde van de XIIIe eeuw als de dageraad mogen beschouwen van een hoogstaande kunstherleving, waarvan nog enkele kunststukken in onze stad, onder meer in de kapel van Blindekens, in de Sint-Basiliuskapel op de Burg en in de stille kerk van het Begijnhof ten Wijngaarde als kostbare getuigen, overgebleven zijn.
- Het beeld stond, volgens een oude overlevering, achter een tralie aan de linkerkant van de ingang van ’t bedehuis der Potterie. Om deze traditie te vereeuwigen werd de kapel in 1882 gebouwd die men op de volgende foto ziet.

- Deze overlevering is geloofwaardig. Het Mariabeeld was zeker niet bestemd om binnen het heiligdom vereerd te worden. Dit zien wij aan zijn afmeting en de witte steen, waaruit het vervaardigd werd. In die tijden immers, waren de heiligenbeelden die men binnen de kerk plaatste, van hout, zodat ze gemakkelijk in bedevaarten en processies konden meege dragen worden. Stenen beelden werden uitsluitend buiten, in voorgevels geplaatst.
- Van in het begin was de devotie tot het Lieve Vrouwenbeeld groot.
- Reeds op 13 november 1302 sticht Alardus Lam een eeuwigdurende kapelanie of “capelrie” ter ere van O. L. Vrouw in de kapel der Potterie.

In 1515 bestaat die capelrie nog en wordt begiftigd : In het Rekenboek over de jaren 1561-62 staat : “Ontfanc van den renten ende huusdeuren toebehoorende onze VrouweCappelle binnen dese godshuuse.” En in margine staat aangeteekend: “Dit is een nieuw capittale ende zy voortanne in de naervolghende rekenynghen ghecontinueert”.

Alardus Lam had daarvoor de machtiging gekregen in oktober 1300 door een handvest van Philips de Schone, koning van Frankrijk. De kapelaan die de schenking volbracht, diende een Vlaming te zijn, in Vlaanderen geboren. *“Sit flamingus et de flandria oriundus”*

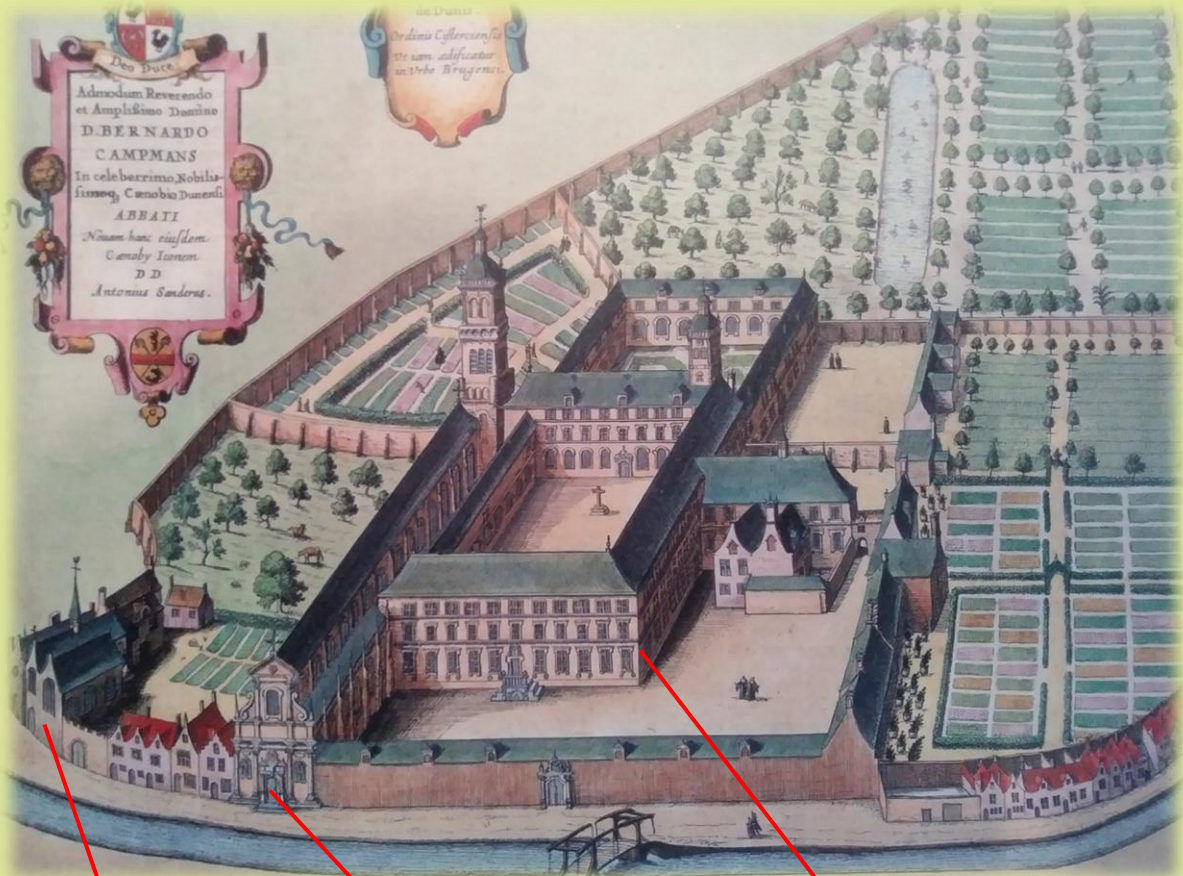
De lezer merkt zeker de datum van de stichting op. Enkele maanden na de zege van de Groeningerkouter. De daartoe aangewezen priester moest zich, onder eed, verbinden om dagelijks de mis te lezen ter ere van O. L. Vrouw, en bij verzuim daarvan was er een boete van twaalf deniers ten bate van de zieken van het hospitaal, tenzij hij gewettigd afwezig was. Alleen de huidige kapelaan Jan Zurebier, ongetwijfeld een rasechte Vlaming, wordt van deze last ontslagen. Na zijn dood of resignatie mag de stichter of zijn mannelijke erfgenaam een opvolger voorstellen. Hij staat reeds vermeld in een handvest van 24 juni 1288 met zijn vrouw “versoffien sinen wive”.

- Het meest treffende bewijs van de godsvucht van onze voorouders tot O. L. Vrouw ter Potterie, is wel de Brugse Belofte van 1304. Het ontstaan in het kort : Kan. Duclos beweert dat de belofte niet door de Brugse vrouwen gedaan werd, maar wel door “Mijnheer van Vlaanderen” Philip van Tiëdi en de Bruggelingen, zijn “goede lieden” langs de Pevelfberg op 18 augustus. Deze belofte omvat : “dat zij schuldig zijn, jaarlijks op Onze-Vrouwendag, half Oogst, te dragen en te offeren ter Potterie een kaars van 36 pond was of meer, en dat die belofte ten eeuwigen dage gekweten moet worden”.

- Met de jaren groeide de Brugse devotie aan. In 1327 was er een nieuwe schenking ter ere van O. L. Vrouw. Thomas Sobbe is vleeshouwer en kinderloos. Hij doet giften ten gunste van Karel van de Kerke en Wilhelmus van Moere, beiden geestelijken, op voorwaarde dat zij priester worden en voor zijn zielenrust missen celebreren in de kapel ter Potterie aan het altaar van de Heilige Maagd.
Deze giften geschieden: "dilectis sibi in X^{ro} Karola filio Michaelis de Ecclesia et Wilhelmo filio Lamsinni de Moere clericis".
Verder vernemen wij in 1340 dat Karel van de Kerke "van live ter dood gekomen is". Na zijn sterven moet zijn vriend Wilhelmus van Moere alleen de last van de stichting dragen. Enkele jaren nadien, in 1351, doet dezelfde Sobbe een laatste gift aan ene priester Jacobus Maeneschijn om mis te doen aan hetzelfde altaar. Dit zijn de oudste stichtingen die in 't godshuis geboekt staan.
- Ondertussen werd de nieuwe kerk, die nu nog bestaat, in 1359 ingewijd.
- Wat gebeurde intussen met het mirakelbeeld ?
Het behoudt zijn plaats aan de linkerzijde van het portaal. In de Rekening van 1427-28 staat duidelijk: "Betaelt van onse vrouwen beelde boven ter strate te verschieerne 5 pond 8 schellingen".
Toch werd het ook binnen de kerk vereerd, want in de Rekenboeken vinden we tot tweemaal toe "licht" vermeld dat daar diende te branden en geschonken was door Broeder Bigood:
1423-24: *"Item omme IX pond was die Broeder Riq. Bigood heeft beset in de kerke voor onser vrouwen licht".*
1460-61 f° 27v°: *"Item bet. Van IX pond was die broed. Ryq. Bigoot bezet heeft in de kerke ten lichte voor onser Vrouwen".*
- Het beeld werd beschermd door een ijzeren traliewerk aan de straatzijde. Het Mariabeeld aan het Brugs stadhuis werd eveneens door dergelijke afsluiting beschermd.
Het venster, waarvoor het mirakelbeeld stond, was overkapt door een soort afdak dat met schaliën bedekt was. Dit noemde men het "bordecx". Zo blijkt uit de Rekening van 1496-97 f° 51:
"Betaelt Stevin de Vos scaelgedeckere van dat hy gedeckt heeft trauveken (d.i. het afdak) boven onser vrouwen staende int portael van hier binnen 24 schellingen". En tevens in het Rekenboek van 1532-1533 staat er: *"Betaelt Jan Boone scaliendeckere van eenen doch deckens up het bordex van onser vrouwen cappelle, daerop tloot van der vuerst ghestolen was, 18 schellingen".*
- Een "rauveke" of "rouveke" is een soort portiek of kapel met dubbel dak, zoals er een geplaatst werd tijdens de herstelling van de gevels in 1882. Op het plan van Marcus Gheeraerds van 1562 staat een bordex in de plaats.

- Hoogwaarschijnlijk was het Lievenvrouwenbeeld nu ook zichtbaar achteraan in de kerk, en eveneens door ijzerwerk beschermd. Er staat immers in de Rekening 1522-23 f° 38: *“Betaelt Fransoys van Rapinghe schildere om het scilderen... van het bordecx twee yseren trailgen in de capelle van onser vrouwe al van oleyvaerwe”*. En tien jaar later werd er genoteerd in de Rekening 1532-33 f° 79: *“Betaelt Adriaen Fabiaens scildere over het scilderen met oleyvaerwe midts het leveren van der stoffe... het bordex voor de capelle, de trailien in de capelle... al met groene, met houtvaerwe”*.
- Ook de kapel met het altaar van O. L. Vrouw en de kapelanie daaraan verbonden, waren in de nieuwe kerk overgegaan. Dit blijkt uit de giften en schenkingen. Het Lievenvrouwenaltaar stond onder de gotiek eikenhouten hoogzaal dat het koor van de kerk scheidde. Dit weten we uit de Rekening 1501-02 f° 34: *“Betaelt voor 9 pond was voor onse vr(ouwen) autaeer onder den docsael binnen deser kercke”*. Dit hoogzaal, nu verdwenen, werd in 1645 vervangen door het marmeren kunstwerk, geplaatst door Jacobus Cocx.

Kerk O.L.V. der Potterie
in 1641

Kerk Duinenabdij
in 1641

Duinenabdij
in 1641

- Historisch beschouwd dienden we hier het opmaken van het Mirakelboekje van O. L. Vrouw in 1520 te vermelden.

Dit merkwaardig handschrift draagt als titel: “Myrakelen van onse lieve Vrouwe ter potterye”. Het werkje bestaat uit elf blaadjes geribd papier van 21,5 cm x 14 cm in een effen lederen omslag gebonden. Het bevat het relaas van allerhande gunsten en wonderen, destijds door de voorspraak van O. L. Vrouw der Potterie, van God bekomen. Daarbij staan achttien pentekeningen, licht geschaduwd. Zestien er van dragen in de hoek de voorstelling van het wonderdadig beeld, verschijnend in een stralenkrans. Bovenaan staat er telkens een Vlaamse tekst op rijm, geschreven in de trant, eigen aan de XVIe eeuw.

Aan de noordmuur zijn sedert enkele jaren de rijke tapijten opgehangen, die de mirakelen en gunsten vertellen van O. L. Vrouw der Potterie. Ze behoren bij de oudste tapijtwerken van onze stad. Waarschijnlijk dagtekenen zij van rond de jaren 1550. Ze werden bijna zeker te Brugge zelf vervaardigd naar de pentekeningen van het beroemd mirakelboekje van O. L. Vrouw der Potterie. De helaas onbekend gebleven “lisse cleetwever” heeft die kartons naar eigen opvatting moeten interpreteren. Wat opvalt is de hoge horizontlijn eigen aan de Vlaamse tapijtwevers. Deze tapijten waren oorspronkelijk bestemd om in de kerk opgehangen te worden. Ze hebben veel te lijden gehad in de loop der tijden. Er bestaat bijvoorbeeld een overlevering dat de tapijten zouden gediend hebben om de soldaten te bedekken die onder de Franse Omwenteling in de kerk overnachtten. De wandtapijten werden echter zorgvuldig gewassen en hersteld. Het zijn er in totaal drie, elk verdeeld in zes onderdelen.

Onder elk vak staat een tekst in Vlaamse verzen. We geven er telkens de betekenis van weer:

De teksten van de 18 pentekeningen luiden als volgt:

Telkens volgt de tekst zoals ze op het tapijt voorkomt:

Het eerste tapijt (nvdr hoogte: 1,72 m. lengte 6,15 m.) :

1. In het eerste vak wordt O. L. Vrouw der Potterie voorgesteld met achter haar de ijzeren tralie van de straat. De tralie die voor haar stond werd weggelaten. In het jaar 95, na 1 november begon Onze Heer grote mirakelen uit te werken op voorspraak van zijn lieve Moeder, waarvan de beeltenis tegenwoordig op het altaar geplaatst is in het godshuis der Potterie. Waar gij hier ook gaat, groet eenparig Maria, de gezegende.

Int jaer XCIV hertekens devoot
naer den eesten in novembre int selve jaer
heeft Cristus ghetooft miracelen groot
duer zynder Liever Moeder voorwaer
wiens beelde teghenwoordich boven den outaer
staende hier int gods huus ter potterie
dus waer ghy keert of gaet eenpaer
groet doch hier de ghebenedide Marie.

Gravé d'après l'original.

Jacques-Louis de Poilly

2. Een jonge dochter aanroept O. L. Vrouw der Potterie en wordt plots genezen van haar waterzucht, waarbij het water haar bij gulpen uit de mond vloeit, en waaraan zij sedert 10 weken leed, zodat zij knarsetandde van de pijn.

Ten eersten een maecht seere ghequelt
met water gheduerende tien weken lanc
dat al huer lichaeme puer was ontstelt
dus quersende in bitter lyden stranc
anriep hertelike duer der pynen bedwanc
an Gods Moeder ter potterye overluut
wier corts ghenesen der zichten stranc
want by stoopen scoot huer twaeter ten monden huut.

3. Een kind waarvan de armen en handen sedert lang verwrongen waren, zodat het machteloos was, tot grote spijt van zijn vader en moeder, werd door Gods moeder op hun smeekbede, genezen.

Een kindekin wiens aermen en handen stonden
ende langhe gestaen hadde overzyde
zo dat tkint es onmachteloos vonden
dies vader en moeder tot elken tyden
waren vul druc maer de ghebenedyde
Gods Moeder Maria hoogst gheresen
mids bede thuerwaerts wyde en zyde
heeft dit kynds leden weder ghenesen.

4. De dochter van Nicolaus Pierssoens van Leffinghe, waarvan de kerktoren op de achtergrond staat, leed in deze wereld zoveel men lijden kan omdat ze blind was. Langs de weg, terwijl zij voortdurend aan het bidden is, schenkt O. L. Vrouw haar het zicht terug.

Van leffinghe Clays Pierssoens dochter bekent
vul lydens vul drux in zwaerder ontlede
up erderyc wesende steke blent
dies zou anroupende was hier ter stede
Gods Moeder de welke huer gracie dede
midts dat zou huer quaem offerande beweghen
lanx der wegh comende doende huer ghebeden
heeft duer Maria huer ghesichte ghecreghen.

Gravé d'après l'original.

Invité par l'abbé du Roz. Br. 1865.

5. Pieter Adriaens van Damme komt met twee schepen terug uit Spanje. Nabij de Engelse kust wordt hij verrast door een hevige storm. De twee schepen worden van elkaar gescheiden. Van de vijftig bemanningsleden verdrinken er tweeëndertig. De overlevenden roepen Maria aan en komen behouden in de haven van Vlissingen aan, waarvan men op de voorgrond de vuurtoren ziet.

Pieter Adriaens onder den dam wonachtich
comende uut spaenen met twee scepen
onder de cost van inglant by storme crachtich
wiert teen scip lacer hem of gheneepen
van L mannen XXXII ghinc de zee wechslepen
ende tander scip was vul dangiers ghestaect
met dat zy troupen an maria hebben begreepen
zyn zy te Vlissinghe in de havene gheraect.

Gravé d'après l'original.

6. Victor Carre, een leperling van geboorte, werd dusdanig gekweld door de pokken dat men zijn ingewanden bloot zag liggen in de buik. Hij beloofde op bedevaart te gaan "in zijn lynen cleet" dit is in zijn hemd. Zo staat hij ook afgebeeld. Maria had medelijden en verkreeg zijn genezing van haar Zoon.

Victor Carre van yper ghebooren
vande felle pocken lach menighen dach
hebbende de vracht van zyn leden verloren
zyn ingewardt in de buuc men spelen zach
zeer fellyc stinckende maer zonder verdrach
beloofde Maria te verouckene in een linnen cleet
duert twelke dat lievelyc ooghe up slach
heeft an heuren Zone hem ghesonde bereet.

Gravé d'après Loriginal

Het tweede tapijt (nvdr hoogte 1,72 m. lengte 5,23 m.):

1. De vrouw van Jacob Van Snyders, barbier te Sluis – men ziet de barbierswinkel op de achtergrond werd gedurende drie jaar door brand gekweld, en bevond zich tevens in groot gevaar voor haar zielenrust. Ze wong zich ineen –zoals links afgebeeld staat- wilde zich verdrinken in een waterput, scheurde haar kleren aan stukken –zie rechts- . Dit alles onder invloed van de duivel. Zij liet talrijke bedevaarten doen en bekwam op Maria's voorspraak haar lang gewenste gezondheid terug.

Twijf Jacop Van Snyders ter sluis barbier
was vande viand drie jaer ghequelt
angaende tghelove in zwaer dangier
zo dat al huer leden puer waren ontstelt
dansende springhende dicwil ghequelt
om huer verdrinken huer cleeders scuerende
veil pelgrimage doende met goet met gelt
duer maria es huer hier eerst ghesonde ghebueerende.

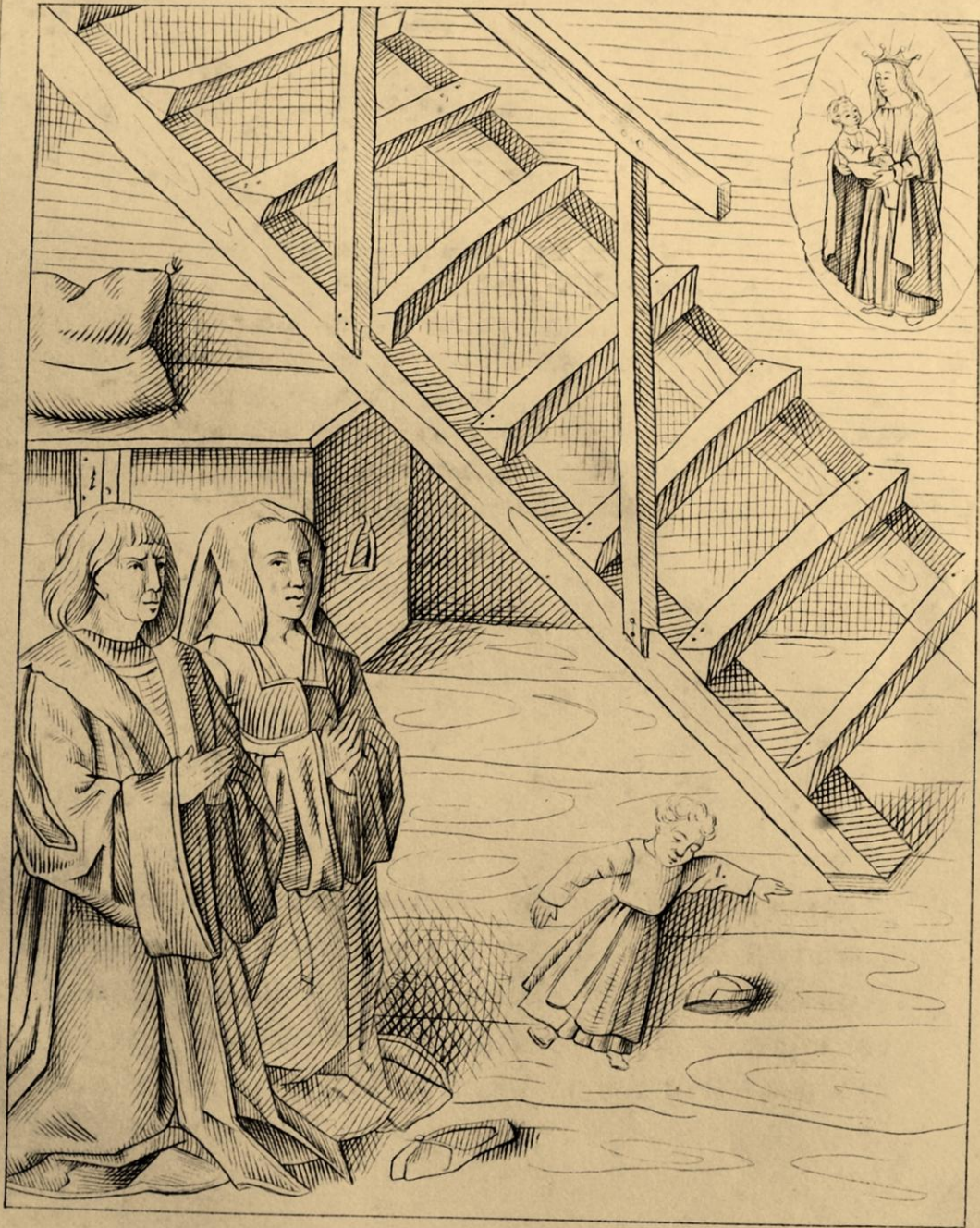
Dessiné à l'après l'original.

Ensemble Lith. du P. de la Brosse.

2. Andries Laurens, woonachtig in het Carmelietenklooster, had een kind van vijf maanden oud. Het kindje viel gewond van de trappen. Door Maria's tussenkomst was God hun hulp. Zij aanriepen haar "want devocie es beter dan zilver of goud".

Andries Laurens bi tarmers cloostre
hadde een kyndt vyf maenden hout
God was hem duer zyn moeder een troostre
want tkindekin viel by der fortune ghewont
van een hooghen steeger dies menich wondt
an Maria wiert roupende om troost confoort
want devocie es beter dan zilver of goudt
dies Maria heeft guerleder bede ghehoort.

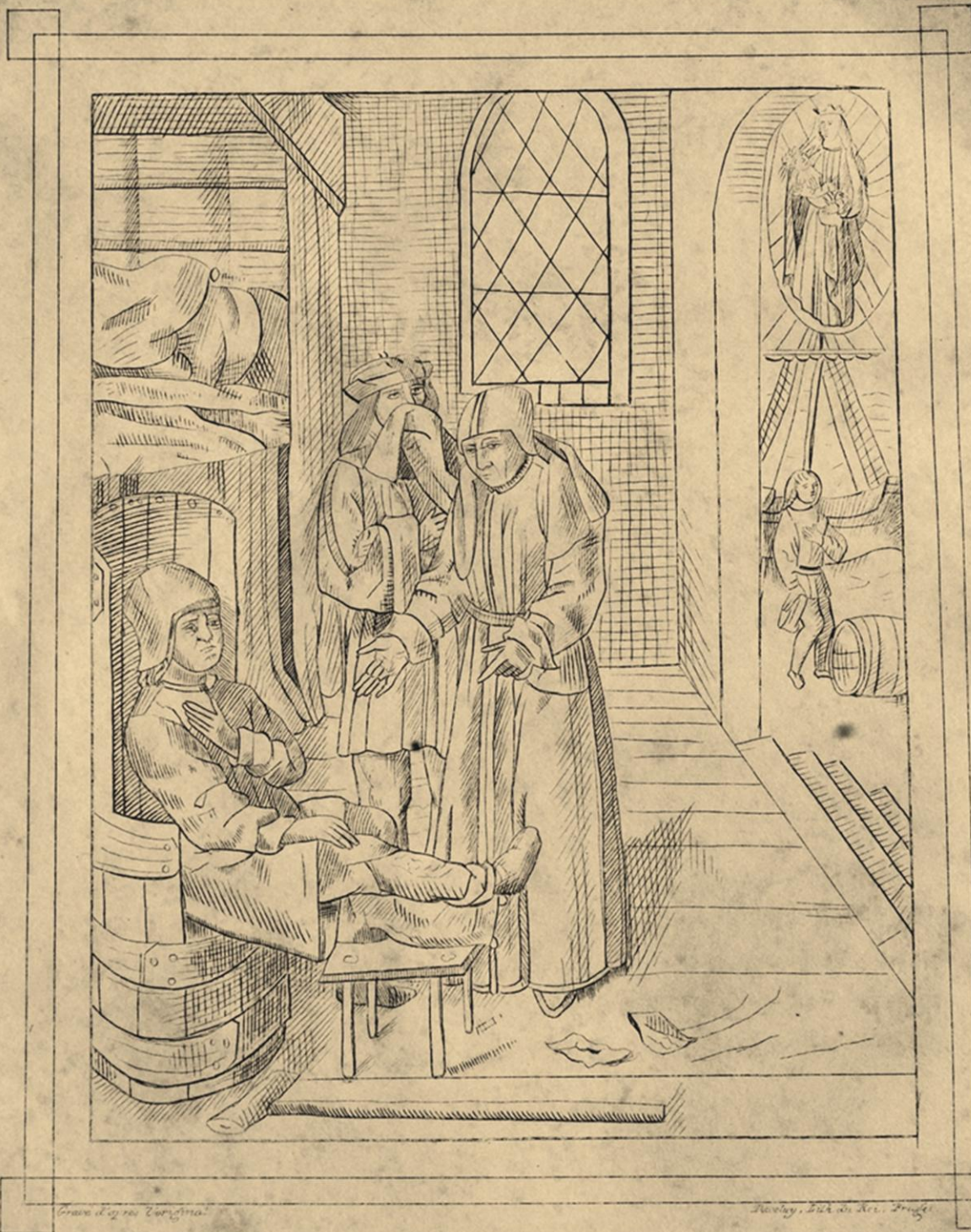
Gravé d'après l'original

Darcigny, Lith. du Roi, Bruxelles.

3. Andries Bootaert, een handelaar uit Rochelle, lag in bed met een gewond been. Hij was opgegeven door de dokters, want koudvuur had het been aangetast. De wonde verspreidde een ondraaglijke stank. Hij belooft Maria een vat wijn – op de achtergrond staat hij met zijn offerande- en bekwam zijn genezing.

Andries Bootaert copman van rochelle gheboren
van eenen quaden beene, lach menighen dach verloren
hebbende van den meesters den trost verloren
want met den canker daerin speelen zach
zeer fellyc stinckende maer zonder aerdrach
beloofde Maria een vat wyns te gheven
dus duer dat lievelyc oghe upslach
heeft hy ghesonde ende troost besceven.

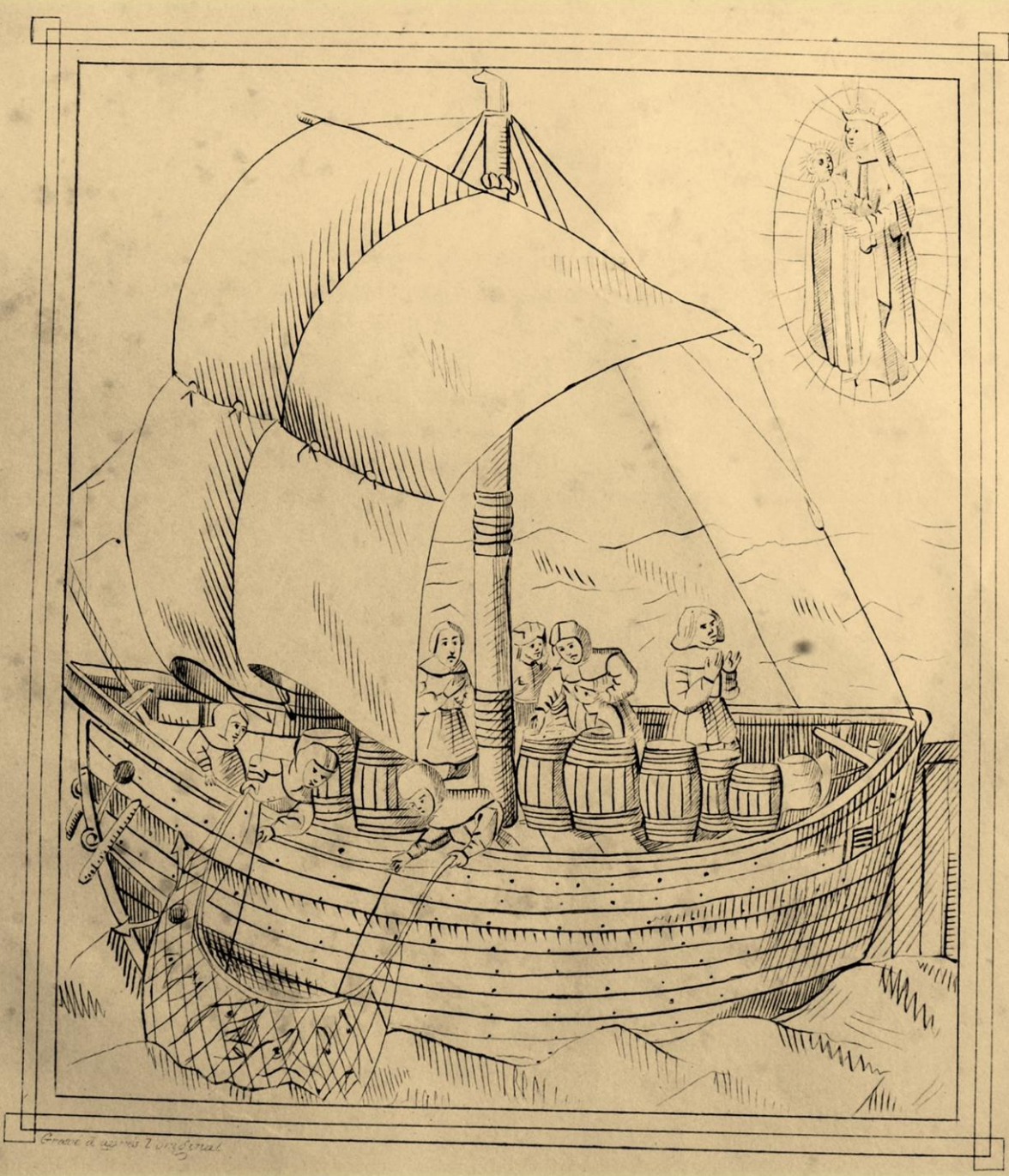

4. Pieter Brant van Esluis, stuurman van een sloep, viste al acht weken in de Noordzee, zonder iets te vangen. Hij was hierover troosteloos doch stelde zijn vertrouwen in Maria; en binnen de drie dagen ving hij zoveel vis met de haak en met het net dat hij meer dan zestig maten zout gebruikte om de vis te zouten die op het schip geborgen werd.

Pieter Brant stierman ter sluus wonachtich
ligghende inde noortzee met eene sceppe
VIII weken zonder yet te vanghen dits warachtich
was van grooten drucke gheneepe
maer hy heeft zulken troost an Maria begrepen
datty bin drie daghen zynde inde wilde zee
vinc zoo veel visch met honcken met slepen
datty verzoutte tzeitich hoet zout of meer.

Enceinte de la ville de Lorient

5. Celie, een vrouw in Brugge, woonde in de Speelmansstraat. Zij was sinds een half jaar blind. Ook zij aanriep Maria en om haar vertrouwen te belonen, schonk Zij haar het licht in de ogen terug.

Een vrouwe te brugghe gheheeten Celie
int speilmans strate Gods moeder diende
Maria de ghebenedide zuver lelye
heeft wel deser vrouwe troost gheschiende
want een half jaer in groot ghepyn
heeft blent gheweest in beede huer ooghen
maer duer tbetau up tmoederlyc schin
heft willen huer maeghdelicke gratie tooghen.

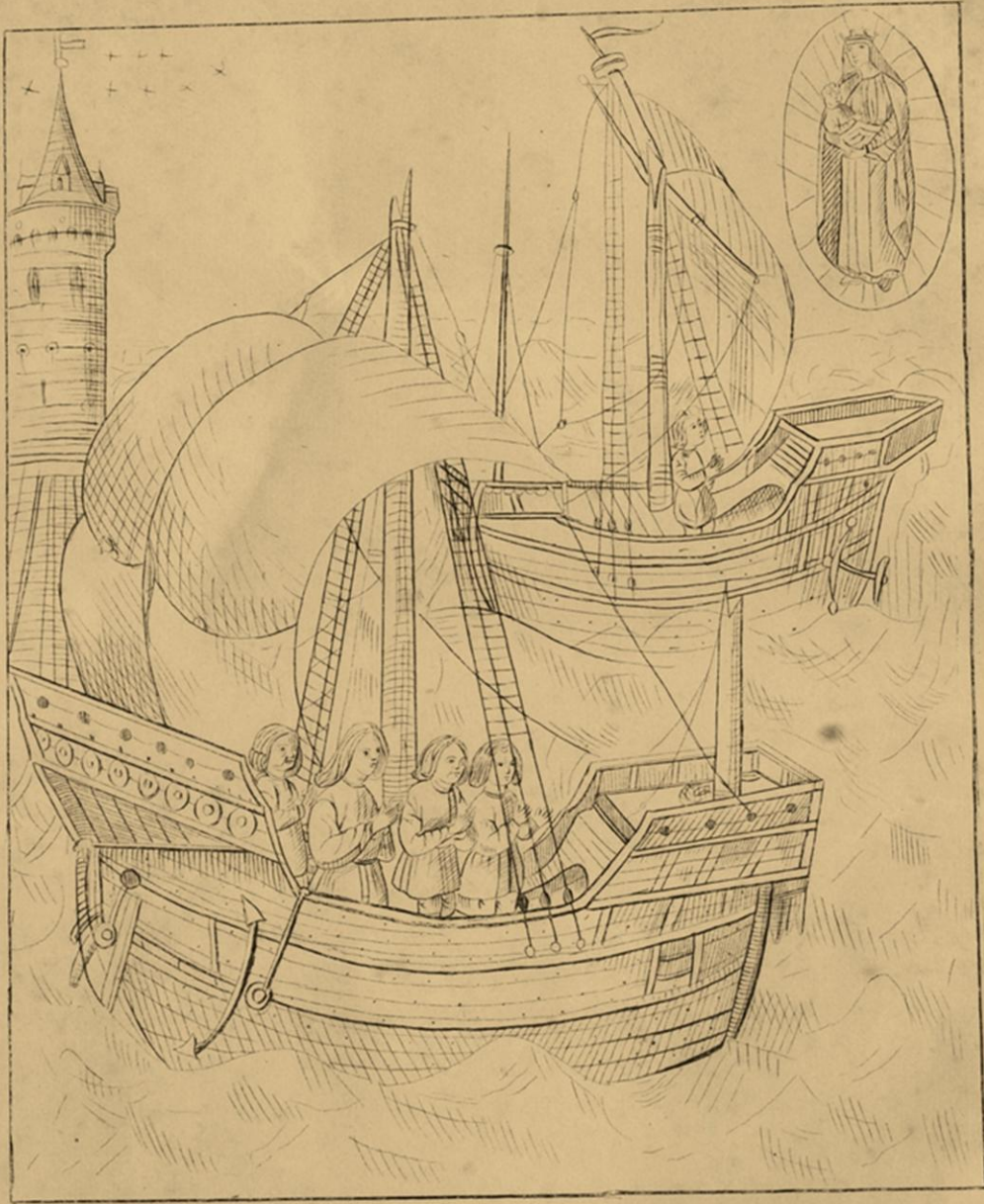
Grave à après l'ordinaire.

Jarvis. Lith. M. Roi, Bruxelles.

6. Een Oostendse visser verloor het roer van zijn schip in een felle storm. Hij bad tot de Lieve Vrouw van de Potterie die hem behouden in de haven van Oostende, duidelijk aan de lichtbaak te herkennen, binnenbracht.

Een visscher van oostende in de wilde zee
hadde by tempeeste zyn roer verloren
van zynen schepe in een bitter wee
dinckende ic zal hier moeten versmooren
Maria ter Potterie quam hem vooren
de welcke hem poochde met trooste te lavente
duer zyn hertelycke groote devotieus oorboren
quam onghequets toostende inde haven.

Gravé d'après l'original.

Imprimé chez M. de la Haye, Bruges.

Het derde tapijt (nvdr hoogte 1,72 m. lengte 5,30 m.):

1. De tinnen huisraad van Kateline Strompers, woonachtig te Brugge, wordt gestolen. Over van verdriet bidt zij tot Maria om haar hulp. Toen ze thuis kwam had de dief het tin teruggebracht.

Cateline Strompers tware scade verholen
woenachtich in brugghe warachtich geschiet
op een tyt was al huer tinwerck ghestolen
dies zou int therte hadde groot verdriet
Maria zou niet te bidden liet
en heeft devotelyc huer hier verzocht
met datse thuus comt ende inwaert ziet
was al huer tinwerck weder thuus gebracht.

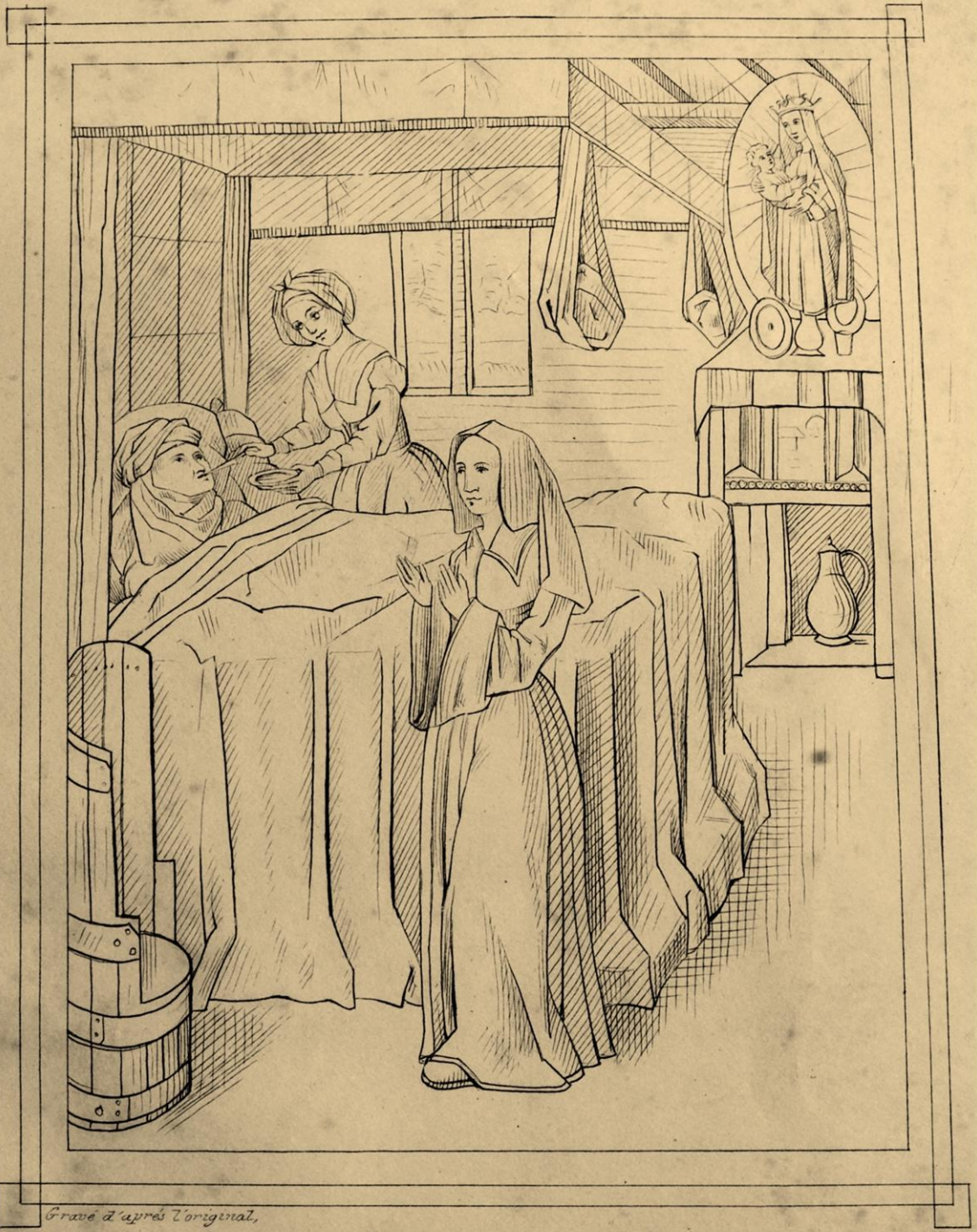

Dieu le veuille

2. Een zekere Katharina Smids, die te Brugge, "in de Baelgestrate" (d.i. Baliastraat) woonde, leed sedert twee maanden aan een keelabsces. Ze was reeds berecht en men kon haar slechts wat water geven met een pluim. Door Gods genade en de aanroeping van Maria werd zij van haar kwaal genezen.

Hier binnen brugghe inde baelgestrate
een Kateline Smids bekent al daer
hadde twee maenden gheleghen in scamelen state
inde kele van eender aposteme zwaer
onder huer sacramenten zo dat men huer laefde daer
met eender penne maer duer Gods gratie
ende duer tanroupen zynder Moeder eenpaer
is ghenesen der zwaerder apostumacie.

Gravé d'après l'original.

3. Maria Scermers woonde te Brugge bij het westelijk vleeshuis (d.i. op de Simon Stevinplaats). Sedert een half jaar lag zij lam te bed. Alleen haar tong kon ze nog bewegen. Ook zij neemt haar toevlucht tot O. L. Vrouw "mids bedevaer huer belovede" en voelde zich terstond genezen.

Maye Scermers te brugghe de weste vleeschhuuse by
Een alf jaer te bedde lach zeer onzochte
van grooter lammicheit niet hebbende vry
meer dan huer tonghe diese roeren mochte
van dat Maria quam in huer ghedochte
mids bedevaer huer belovede by desen
de goddelycke gratie in huer zoo wrochte
terstont wiert van der lamheit ghenesen.

4. Eloi van der Rake van Coolkerke –de kerk staat op de achtergrond- was samen met zijn vrouw de gerst aan het oogsten. Hun eenjarig kind zat bij hen te spelen, en slikte een haar in, dat in zijn keel bleef steken. Het kind viel stervend op de grond. De moeder aanroept de Maagd, en 't kind wordt weerom gezond.

Loy Vander Rake in coolkerke elc macht weten
En zyn wyf inden oust elc gheerste sneet
Hadde een kint van een jaer by hem ghezeten
En haerkin scoot in zyn kele zoo elc weet
Tkind viel neder ter dood bereet
De moeder dit ziende op beede huer knien
Anroupende Maria verre end ebreet
Dies zach men tkint daer ghezonde gheskien.

5. Vele vrouwen van buiten en binnen de stad, die in barensnood waren, aanriepen de Moedermaagd. De kinderen werden gedoopt, zowel van het westen als van het oosten. En de dichter voegt er aan toe: 't is mijn plicht u dit te zeggen, zij heeft zoo menige moeder vertroost.

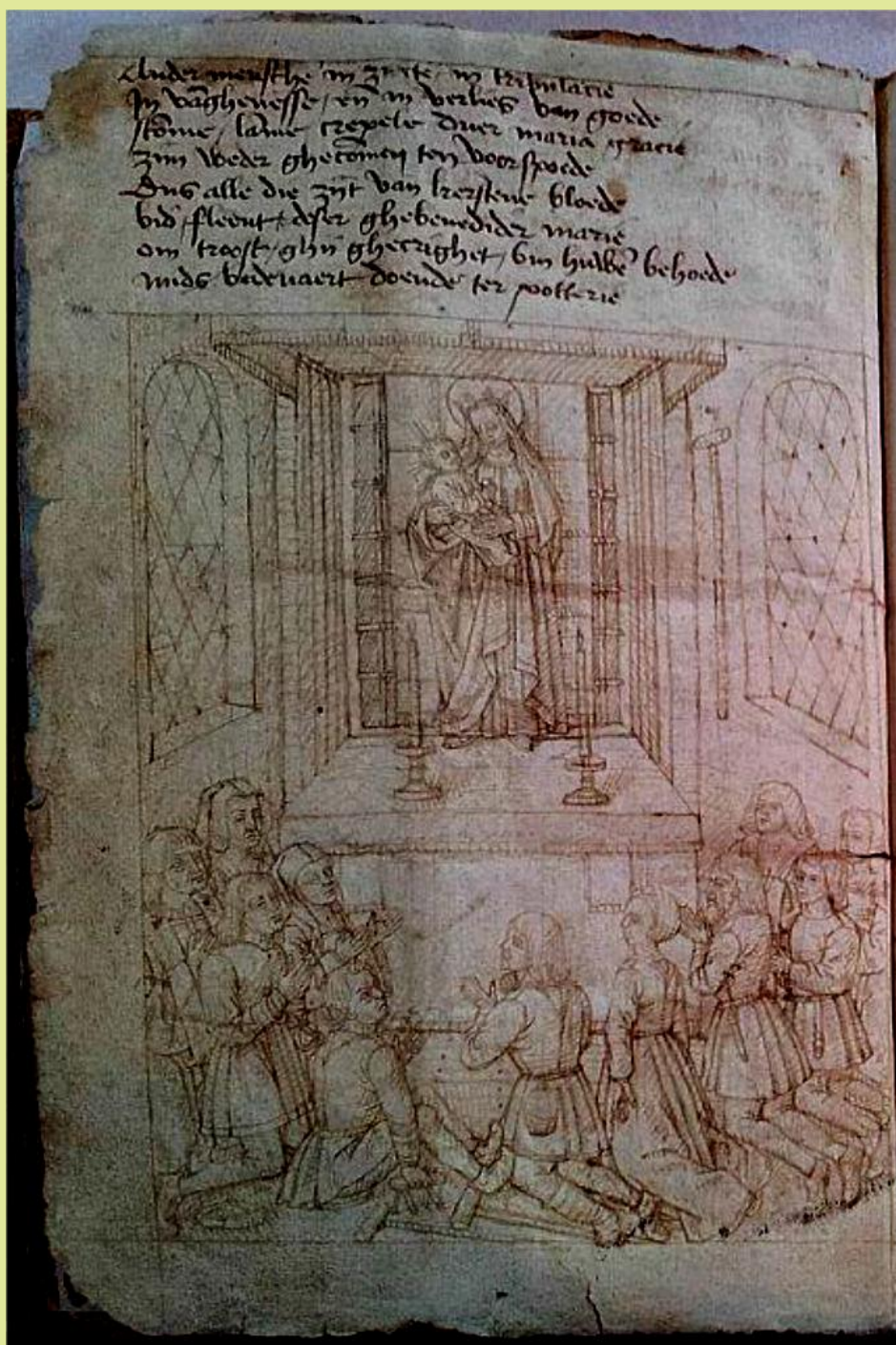
Veel vrouwen buten stede ende daer binnen
van kinde in aerbeide hebben langhe ghegaen
en conste ande vrucht gheen lyf verzinnen
dies hebben zy ghelaten menighen traen
maer by tanroupen tmaechdelyc gaen
wierden de vruchten ghedoopt west ende oost
tis redene dat men dies doet vermaen
want zy heeft zo meneghe moeder vertroost.

6. Andere mensen in ziekte en tegenspoed, die in de gevangenis zitten, of alles verloren hebben, de stommen, de lammen en de kreupelen hebben voorspoed door Maria bekomen. Jullie allen die van "kerstene bloede" (nvdr gedoopt) bent, bidt deze gebenedijde Vrouwe om troost; jullie zullen haar hulp en bijstand verkrijgen, als je op bedevaart gaat naar de Potterie.

Ander menschen in ziekte in tribulacie
in vangenesse ende in verlies van goede
stomme lamme crepele duer Maria gracie
zyn weder ghecomen ten voorspoede
dus alle die zyt van kerstene bloede
bidt smeect dese ghebenedider Marie
om troost ghy ghecrighet bin huwen behoede
mids bedevaert doende ter Potterie.

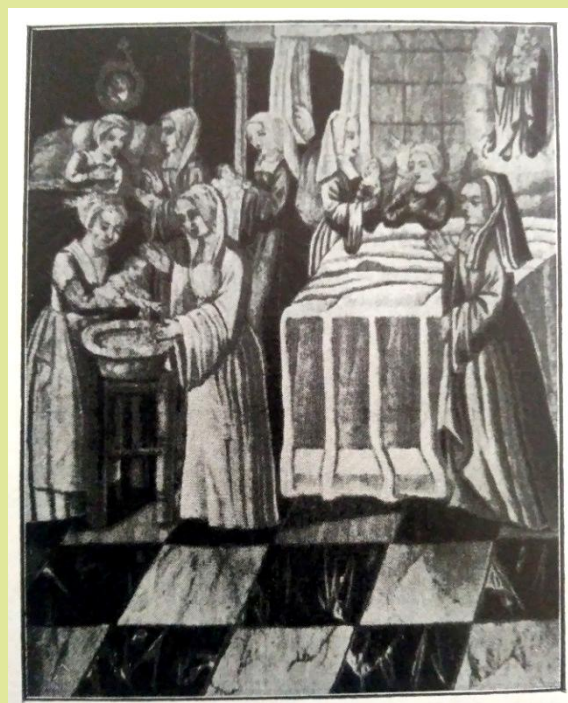

Moge deze vrome wens van de onbekende dichter meer en meer in vervulling gaan, Maria ter ere en ons christen volk ten bate !

De plaat, hieronder afgedrukt, meet in werkelijkheid 15,3 cm x 11,6 cm. Ze toont het binnenste van een materniteit uit de jaren 1500. Twee moeders liggen in het kraambed. Rechts, op de achtergrond, staan vroedvrouwen met het pasgeboren kindje, in een doek gewikkeld, in de handen. Met ziet duidelijk een medaillon, dat opgehangen is aan de gordijnen van het ledikant, waarop de Moedermaagd met het Kind afgebeeld is. Naast het linkerbed staat een dienstmeid met een pasgeboren ingebunseld kind. Op de voorgrond wordt een kind in doodgsgevaar door twee vrouwen gedoopt, terwijl een derde vrouw duidelijk haar verwondering te kennen geeft.

pentekening in het
mirakelboekje

derde tapijt
tafereel 5

Hoe ontstond dit mirakelboekje ? Op het einde van de jaren 1400 werd het, zowat overal waar Maria bijzonder vereerd werd, de gewoonte om de voornaamste gunsten in een boekje op te tekenen. Dat dit ook in de Potterie gebeurde, zal niemand verwonderen die de ongemeende toeloop tot dat heiligdom kent.

Er is veel twijfel over de tekenaar van het boekje. Sommigen schrijven het toe aan Margareta, de zuster van Van Eyck (nvdv aldus Octave Delepierre, Guide dans Bruges, 3e édition, 1840, blz. 123)

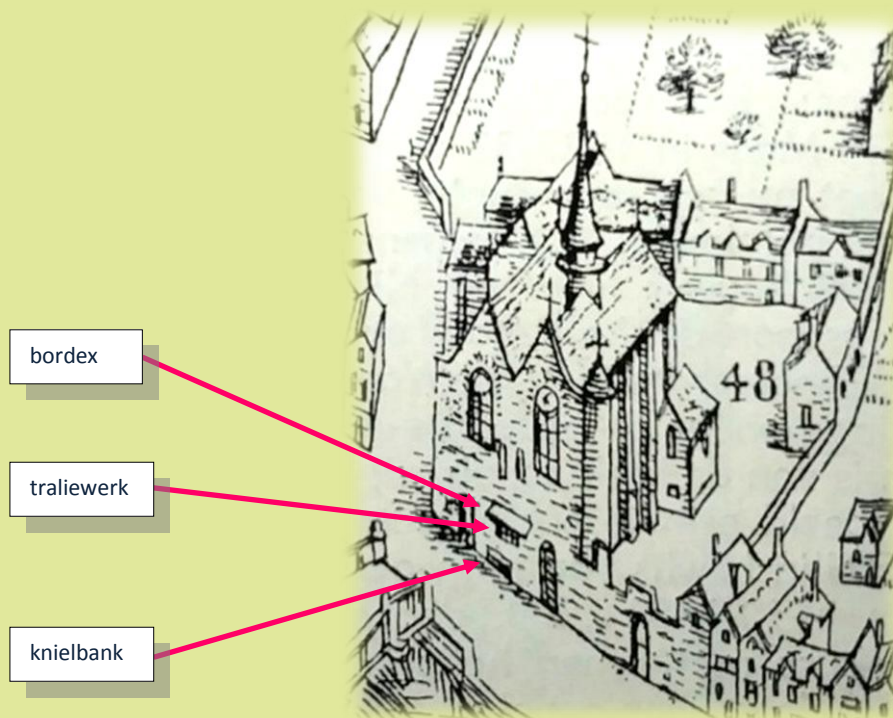
Wij houden het er liever op dat de auteur tot nu onbekend is gebleven. Toch moet deze tekenaar een levendige verbeelding en een zeer knappe hand gehad hebben. Diezelfde pentekeningen dienden tevens tot schetsen voor de wandtapijten die enkele jaren later geweven werden.

Niet minder werd er geredetwist om de juiste datum van het mirakelboekje te kunnen vaststellen. Enkele schrijvers maken gewag van de jaren... 1300 !

Het volstaat om de kledij van de personages na te gaan om onmiddellijk te zien dat dit volstrekt denkbeeldig is. De meesten plaatsen het boekje aan het begin van de XVIe eeuw. Het watermerk van het papier vertoont een gotisch miswijnkannetje met daarboven een kroon, een daarop een vierbladje. Hetzelfde papier werd gebruikt voor de Rekeningen van de Potterie in het jaar 1520-1521.

- Het mirakelbeeld verhuisde eveneens naar binnen in de kerk. Wanneer dit juist gebeurde weet Pater Taisne ons niet te vertellen. Hij denkt dat het “wonder-werkende Beeld binnen de Pot-bakkers Kapelle gestelt geweest” is, en dat “omtrent 25 voeten binnenwaers”. Hier vergist hij zich, want zeker is het beeld binnen de kerk der Potterie verplaatst geweest. Over de datum, waarop dit gebeurde, schrijft hij: *“dag wanneer dit geschied is, kon men uyt geen oude Schriften agterhaelen”*.
- Kan. Duclos is van mening, in zijn Rond den Heerd, dat het beeld tot omstreeks 1529 aan de straatzijde is blijven staan. Hij steunt hierbij op het Boekje der Mirakelen van O. L. Vrouw der Potterie. Hij denkt dat het boekje geschreven is in 1530, en beroept zich daarvoor op het watermerk van het papier, eigen aan dit jaar. Dit watermerk gelijkt inderdaad op dat van het boekje, doch verschilt er toch iets van. In de Rekeningen van de jaren 1520-21 is het watermerk net hetzelfde als dat van het Mirakelboekje. Daarin staat nopens het beeld te lezen; *“wiens beelde jeghenwoordich boe den autae staende hier in Gods huys ter Potterie”*. Hieruit mag men besluiten dat het deze nieuwe plaats nog niet lang ingenomen had. Wij mogen bijgevolg veronderstellen dat de verplaatsing geschiedde omstreeks 1518-19. Het altaar waarvan hier sprake is, kan geen ander zijn dan dat van Antonius den eremijt, dat nu nog links van het hoogzaal staat, en waar de opening van het venster met de tralie dus recht op uitgaf. De vrij veerlieden of schippers vereerden Sint Antonius, abt, als hun patroon. In een Rekening van het jaar 1587-88 f° 31, staat geboekt: *“Ontfaen van de vrye veerlieden , van dat zy ghebruucken Onze Vrouwe Caoelle, omme huerlieden dienst te doen staende onder den doxael binnen dese godshuuse, dit over de jaeren verschenen alf ougst 1586 en 87... 30 schellingen grootsen sjaers”*. Aan duidelijkheid laat dit document niets te wensen over. Ook het venster met de tralie werd bewaard, want op de kaart van Brugge van Marc Gheeraerds van 1562, zien we beide duidelijk afgebeeld. Onderaan staat een knielbank en van boven het bordex naar waar hogervermeld reeds enkele keren vermeld is.

- Rond 1550 werden de drie wandtapijten ter ere van O. L. V. geweven.
- Met de dag groeide het aantal bekomen gunsten aan. P. Taisne schrijft gevat: *“Gheluckighe plaetsen en aenmerckensweerdigh, die de Koninghinne des Hemels heeft verkoren, om haere jongsten uyt te deelen, aen de catvyghe kinderen van Adam, in het dal der traenen”*. De giften of “appoorten”, volgden elkaar op. Zo staat in de Rekening over 1561-62 f°34 te lezen: *“Ontfanc van de renten ende huushueren toebehoorende Onze Vrouwe capelle binnen dese godshuuse...”*

- Reeds was de kapel dus met gronden en huizen begiftigd. De Rekeningen melden twee verkopen: 1585-86 f°32 *“van een zilveren croone van onse Vrouwe capelle”* en in 1590-91 f°35v° *“van een coralen Paternoster uut O. L. V. capelle”*.
- Het Rekenboek van het jaar 1587-88 f°31 leert ons dat de vrije veerlieden of schippers van het altaar van O. L. Vrouw gebruik maken. Wanneer zij daar voor het eerst toegekomen zijn, of tot hoelang zij daar gebleven zijn, kunnen we niet met zekerheid vaststellen.
- In 1588-89 schijnen die “scipwerkers” er niet breed voor te staan: in de Rekening op f°34 werd geboekt: *“Ontfaen van Fransoys Gheeraerts als deken van de scipwerkers in br. Over de vercopinghe van een houde casule... omme huerlieden dienst te doene”*.
- Een gebeurtenis die ongetwijfeld het vertrouwen van de Bruggelingen op Onze Lieve Vrouw der Potterie verhoogde, was de bevrijding van de stad tegen de beraamde aanval door Maurits van Nassauwe op 25 oktober 1593. “Hiertoe had hij ongeveer vierduizend man uit verscheidene bezettingen ingescheept en was met deze ’s nachts in de omgeving van Knocke geland. Zij hadden een Brugse leidsman verkozen, om hen, voor het krieken van de dag, bij de stad te brengen; zijn naam was Wouter Martins en had voordien in de Boggaarde school gewoond. Zij dachten in de stad te geraken over de vesten bij middel van een platboom schuit, die zij daags daarvoor met koopmansgoederen voorop gestuurd hadden, en waarin zij een brug en verschillende ladders verborgen hadden. De nacht was zeer duister... Daardoor kwam het dat zij maar weinig vooruitgang boekten en soms zelfs van de weg afdwaalden, en toen het volledig klaar was, waren zij nog twee uur van de stad. Zo durfden ze niet meer verdergaan en zijn ze onverrichterzake terug getrokken. Toen dit bericht Brugge bereikte, werden onmiddellijk enkele verdachte personen opgepakt, zo ook de schipper van de voorgestuurde schuit; later werden deze mensen met de dood gestraft. Ook werd dezelfde dag een generale processie gehouden als teken van dankbaarheid... deze processie werd verscheidene jaren lang op dezelfde dag voortgezet. Aldus Custis”. (dagwijzer Rdh. Bd. VI, bl. 377,378) Volgens Taisne werd het bedoelde schip *“met verborgen toeslaende leederen, benevens ander oorlogs-tuyg om een Stad te beklimmen”* ontdekt *“aan de Damsche-poorte, by de Kerke van Potterye”*. En de schrijver besluit hetzelfde verhaal als volgt: *“Alzoo heeft O. L. Vrouwe, om de gebeden der Inwoonderen de Stad Brugge, aen haer zoo toegedaen, besonderlyk bewaert, tegen den aenval der vyanden van ons H. Geloof”*.
- Pater Taisne tekent ook tal van persoonlijke gunsten op die door de voorspraak van O. L. Vrouw der Potterie bekomen werden. Hij vangt dit hoofdstuk zo aan: *“Nu volgen de nieuwe Jonsten die in onze tyden, immers byna in deze eeuwe zyn geschied. Deze zyn getrokken uyt de authentyke getuygenissen van de gone die het gezien hebben”*.
- Hij zet de reeks in met de wonderbare dubbele genezing van de dochter van de weledele heer Niklaas de Schieter, in de volgende bewoordingen:

“Den Edelen Heer M’her Nicolaus de Schieter, Ridder, Heer van Rymstede, Maerlop (nvdr dit is Marialoop bij Meulebeke) & c. in ’t jaer 1605 hadde een Dogterken van elf maenden, genoemt Joanna Roberta de Schieter, ’t welke zoo ziek was van een kortze en andere ziekten, dat men meynde dat sy daer af zoude sterven; den Vader, na syne vaderlyke liefde, hierom zeer bedroef wezende, ging naer de Collegiale Kerke van O. L. Vrouwe bidden voor het graf van syne Huysvrouwe, onlangs overleden, (nvdr dit was Francisca de Beer, oudste dochter van Jan de Beer, begraven naast het kooraltaar van de Potteriekerk. Hij huwde haar op 12 december 1602. Zij stierf in het kraambd). Hier heeft hy ook aangeroepen O. L. Vrouwe van Potterye, met belofte van een zilver kindeken, en ’t huys komende, heeft syn Dogterken in gezondheid gevonden.

De zelve Dogter daer na, wezende elf jaeren oud, hadde gekregen een apostumatie in de nieren, quyt wordende veel etter, waer af sy zoo krank is geworden, dat de Doctoren haer op gaven als ongenezelyk; den Vader keerde hem wederom tot de H. Moeder Godts, doende een belofte van O. L. Vrouwe van Potterye te gaen bezoeken en aldaer op te offeren een zilver hert, ’t welk volbragt zynde, is de zelve Dogter, zonder toedoen van medecyn, geholpen en genezen geweest. Dit is getrokken uyt de authentyke informatie, genomen van de gecommiteerde van syne Hoogweirdigheid van Brugge (nvdr Carolus Philippus de Rodoan, 4de bisschop van Brugge (1604-1616)) en onder den eed van den voorzeyden Edelen Heere Nicolaus de Schieter, alsdan wezende Voogd van O. L. Vrouwe van Potterye, en oud Burgemeester der Stede van Brugge: welke informatie rust in ’t Godtshuys van Potterye”.

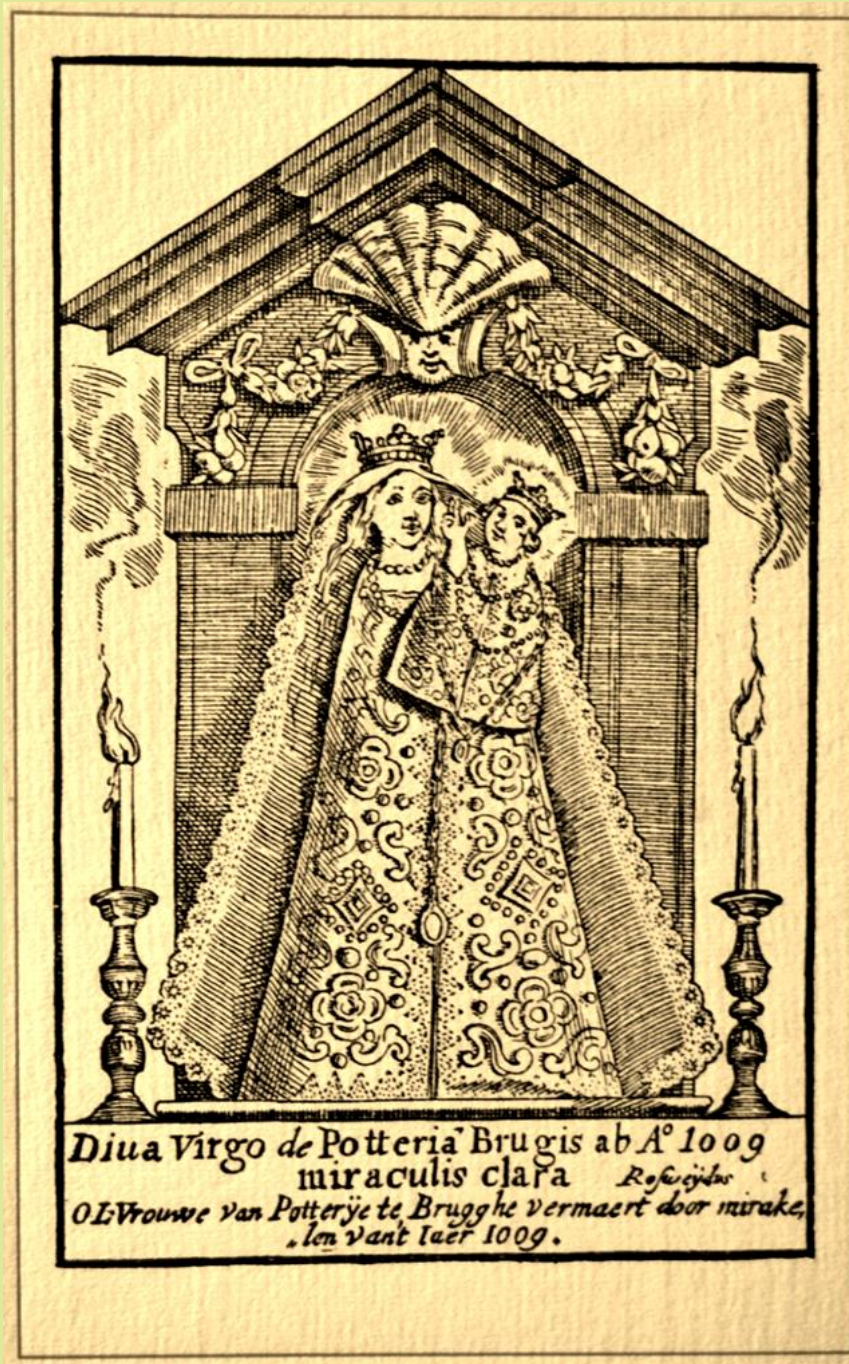
- Uit een bijblad, in het Mirakelboekje ingeschoven, blijkt dat de eerste offerande van de heer de Schietere niet enkel bestond uit een “zilveren kindeken” maar ook uit een “silver tafereelken” waarop ook de juiste datum 24 augustus 1605 vermeld stond.

„Int jaer Christi 1009
 In t beginsel van november heeft godt syne wondere werken ende overvloedighe weldaden begonst te toonen door een beeld van syne gebenedyde moeder ende maghet maria staende op den outaer in het godshuys vande potterye te brugghe alwaer op de muren op de rechte zyde van den selven outaer geschildert staen verscheyde mirakelen van ghenesinghe ende andere weldaden in verscheyde persoonen door de voorsprake vande glorieuse maghet maria geschiedt. want daer syn watersuchtighe lamme blinde en ander siecke en ghebreckelycke menschen genesen beseten verlost, ende reysende lieden van aenstaende perykelen bewaert. Welcke mirakelen van oudts tot desen tyden toe duerende zyn ghelyck blyckt uyt verscheyde schriften ende memorialen: daer is oock een silver tafereelken van joanna roberta de schietere dochter van myn heer nicolaus de schietere borghemeester van brugghe die soo sy met een seer periculeus aposteume in haer nieren ghequelt was naer dat de ouders omtrent den middach voor haer dochter beloften gedaen hadden aen de h. maghet maria is voor den avondt ghesondt gheworden, als betuyght staet in het tafereelken op den 24 augusti 1605.”

Het bijblad in het
 Mirakelboekje

- Taisne vermeldt ons nog een tweede “jonste”.
“In ’t jaer 1622 Mayken Vermeulen, huysvrouw van François de Rycke, hadde een kind, met naeme Fransken; de Moeder hadde dit kind ’s noens fraey en gezond in de wiege slaepen geleyd; maer als het opstont zoo scheen het, dat syn een been langer was als het ander, om dat het Kind zulk eenen leelyken gank hadde, eenieder vraegde of het met zulke beenen geboren was ? De Ouders deden alle neirstigheyd om remedien te zoeken, sy gingen om het Kind te meesteren, en om te weten wat letzel dat het been mogte hebben, niemand konde zeggen wat dat het was; dit hadde nu derthien of meer dagen geduert, alsdan op den 24 van Ougst-maend wezende den dag van den H. Bartholomaeus is de Moeder met haer Kind gegaen naar O. L. Vrouwe van Pottery, om ’t Lof te hooren; daer heeft sy de H. Moeder Godts met groote devotie gebeden en belooft haer op t’offeren een wassche beentjen voor haer kreupel Kind, daer na is sy opgestaen om na huys te keeren en ziet alsdan is ’t Kind, rfegt gaende, uyt de Kerke gekomen zoo dat de gebueren zeer verwondert waeren dat ’t Kind zoo regt ging, gelyk het van den eersten, te vooren gedaen hadde. Dit isgezrokken uyt de eygen Attestatie van de voorgemelde Ouders van dit genezen Kind.”
- Ondertussen was de kerk der Potterie te klein geworden, zeker als de kapel van de pottebakkers, die vanaf de bouw van de nog bestaande kerk als zijbeuk dienst had gedaan, reeds in 1529 door het klooster ingepalmd was.
- In 1622 kwam men op het idee om een nieuwe zijbeuk bij te bouwen doch ditmaal aan de zuidkant. Die zou de nieuwe kapel van O. L. Vrouw der Potterie worden. Pater Taisne schrijft daarover: *“Deze kapelle is in ’t jaer 1625 opgebouwt geweest, en bekostigt door die van ’t Hospitaal en van eenige andere godvruchtige perzoonen, die daer toe aelmoessen gegeven hebben”.*
- Het altaar was uit gebeiteld eiken hout vervaardigd en geschonken door Jan Lucas van Brugge, Apostolisch Vicaris in Peru. Hoe treffend is dit: hij herinnerde zich nog, hoe ver hij ook weg was, de Lieve Vrouw van zijn geboortestad, terwijl zoveel van zijn stadsgenoten er nooit of zelden aan denken... Voor dit kostbaar altaar stond een marmeren tuin, d.w.z. een marmeren afsluiting, een communiebank die later verdwenen is. Er bestaat immers nog een oorkonde waarin uitdrukkelijk staat: *“Op 18 November 1633 vraagt Heer Nicolaas de Schietere, hooger vermeld, om zijn sepultuur te mogen hebben, in ’t midden der O. Lieve Vrouwkapel voor den marmeren tuin”.*

- De kapel werd gewijd door Dionysius Christophorus, bisschop van Brugge, op 10 augustus, Sint Laurentiusdag. Volgens zijn dagregister sloot hij bij deze gelegenheid, relikwieën van Sint Godelieve in de altaarsteen, op.
- Boven het altaar stond een drieluik door Vleys geschilderd. (nvdr Octave Delepierre kent het schilderij, in zijn Guide indispensable dans la ville de Bruges, toe aan Maes) Het middenpaneel stelt de Hemelvaart van Maria voor. De luiken tonen het portret van de schenker en zijn patroon, Sint Jan de Evangelist. Deze zijpanelen zijn jammer genoeg spoorloos verdwenen. Een nis in de muur bekroonde het geheel. Daarin werd het beeld van O. L. Vrouw geplaatst, omringd door twee engelen die kandelaars met brandende kaarsen vasthielden. Dit gebeurde in hetzelfde jaar, na het octaaf van Maria Hemelvaart.
- Vroeger was het stenen beeld met kostbare mantels bekleed; het werd met sieraden en juwelen omhangen, alles volgens de smaak van die tijd. Zo werd Onze Lieve Vrouw afgebeeld op een koperen plaat van Scheelbrouck uit 1764 waarvan hier een afbeelding volgt.

- Zeker is dat er nog meerdere aangeklede beelden in de kerk aanwezig waren. De Kerkrekening over het jaar 1759 boekt: *"Betaelt voor twee cleene paruyckens o.7.o."*

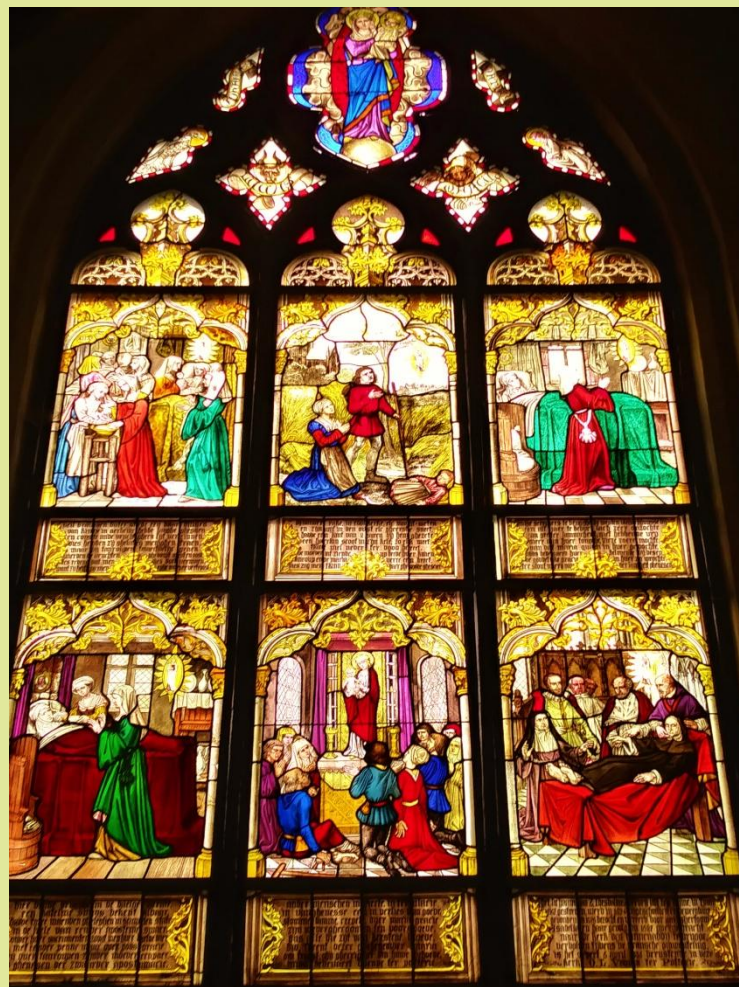

- De nieuwe kapel van O. L. Vrouw der Potterie werd van in het begin met rijke donaties bedeeld. Vier gekleurde vensters werden door volgende weldoeners geschonken :
 - Het eerste door Mgr. Dionysus Christophorus, zesde bisschop van Brugge, die de kapel wijdde.
 - Het tweede door heer ridder Franciscus de Boot, vroeger voogd van het godshuis en in die tijd burgemeester der schepenen, overleden op 5 september 1627 en begraven in de kapel.
 - De derde door de weledele Heer Nicolaus de Schietere, curator der Potterie. Hij werd in de O. L. Vrouwekerk begraven.
 - Het vierde, het endelvenster, was een gift van de stad Brugge, "gelyk men nog kan zien uyt de wapens" besluit P. Taisne.

Uit een handschrift van de stadsbibliotheek, getiteld: "Versaemeling van alle de Sepulturen, Epitaphien... die gevonden worden in alle kerken kloosters... binnen de stad Brugge by een vergaedert ten jaeren 1698 a 1704 door d'heer Ignace De hooghe Derde volume" staat op f° 105-106 het volgende genoteerd: "In de Endel venster van deze capelle staen 16 quartieren; te weten: Deschietere, Vilain en Cuvelliere, Vanderspeye, de Vanhuurne, De Gros, D'ailly, D'aubermont, Hinnecon, Borchoven en Gavre".

- Later werden de vensters langs de straat met ijzeren traliewerk beschermd; want we vinden in het Rekenboek van 1633-35: *"betaelt an Beernaert van Steene over het maken van drie tralievensters an de capelle van O. L. Vrouwe deene ande entghevelvenster, ende d'andere twee ande suytmuur met het leveren van 't copper daertoe dienende 43 pond, 8 schellingen, 10 grooten"*. Het waren wel degelijk brandramen, Pater Taisne heeft ze gezien; zij vertoonden de mirakelen van O. L. Vrouw.

- Rondom de kapel werden aan de muren, waar nu de kruisweg hangt, de kostbare tapijten opgehangen. Ze vertoonden dezelfde onderwerpen. Deze mirakelen waren reeds op doek geschilderd en opgehangen in de oude kapel van O. L. Vrouw, links onder het hoogzaal, dat helemaal met hoogwaardige eikenhouten planken bezet was.
- Op de muur, aan de epistelkant van het altaar, hingen *“twee houtse toesluitende kabinetten die op de principaelste daegen openstaen”*. Het zijn twee glazen kastjes die de zilveren en gouden ex-voto's bevatten. Aan de rechterzijde zag men de wassen offeranden die toen reeds, evenals nu, geofferd werden.
- Voor het beeld hingen acht zilveren lampen. Een daarvan was geschonken door de leden der Sodaliteit van O. L. Vrouw, die bestond bij de Paters der Societeit Jezu.
(nvdr Na door de Geuzen verbannen te zijn keerden de paters naar Brugge terug en begonnen opnieuw hun diensten te doen in de Sint Janskerk op 7 oktober 1584. In 1610 stichtten zij een broederschap onder de naam van Sodaliteit voor geestelijke en wereldlijke personen. Op één van die zilveren lampen stond een opschrift: *“Deiparae Virginis Sodalitas in Collegio Societatis Jesu Brugis pro arcenda peste, posuit 1603, pro éadem rursum depulsa, instauravit, auxit, consecravít an. 1625”*.
(nvdr De Sodaliteit van de Maagd en Moeder Gods in het collegie der Societeit Jezu te Brugge, om van de pest bevrijd te worden, heeft ze geplaatst ten jare 1603; en omdat ze weerom er van verlost is, heeft ze hersteld, vermeerderd en bevestigd in het jaar 1625).
En bij Pater Taisne vind ik als naschrift: *“Olie voor de lampe heeft gefondeert Heer Francisco de la Torre”*.
Het is één van de zeldzame schenkingen tot op heden bewaard gebleven.
Op een andere lamp stond nog volgend opschrift te lezen: *“Tot een lampe gegeven by testament van Jan Beerblock thien ponden grooten in 't jaer 1639, behalven andere aelmoesen daere toe geschikt”*.
- Behalve de lampen hing er ook nog een zilveren lichtkroon *“zeer konstig gemaakt”* met twaalf armen om er kaarsen in te branden. Overal in de kapel waren kostbare gedachtenissen aangebracht als evenveel blijken van dankbaarheid voor bekomen weldaden.
- Aan de bijzonderheden hierboven aan Pater Taisne ontleend kan nog het volgende toegevoegd worden:
“Nevens den Autaer staet een vendel van eenen Alferus; en eenen Kapiteyn-stok, van eenen Kapiteyn, die hun-lieder-Officie-teekenen aen O. L. Vrouwe hebben opgedragen. Verscheyde krukken worden daer bewaert van perzoonen die daer geholpen zyn geweest, namentlyk van eene vrouwe, die hier in eene negendaagsche devotie, van haere lammigheyd verlost is geweest. Tegen den muur van de Kapelle, regt over de pilaeren door de welke men ingaet in de voorzeyde Kapelle, ziet men eene Schilderye van een man te peirde, die gevallen was in een gragt vol water, zoo dat het peird boven hem was, en aenroepende O. L. Vrouwe met deze woorden: Virgo benedicta, die daer onder geschreven staen, is gelukkiglyk daer uyt geraekt. Een vergulden zilveren bal, die daer hangt, is opgeoffert in 't jaer 1642, van vyf Jongmans, die den zelve 't Oostkerke gewonnen hadden. Nog ziet men daer eenen steen in zilver geslagen, opgedragen van eene Moeder, wiens kind gelukkiglyk van den zelve verlost, en genezen was geweest, na dat sy daer toe de hulpe van O. L. Vrouwe verzogt hadde”.
- Als ooggetuige beschrijft Taisne de *“Offeranden tot Autaer cieraet”*. Juist om het feit dat ze vedwenen zijn, achten wij ze het optekenen waard. Laten we hem dan nogmaals aan het woord:
“Het waer te lang t'aenmerken de schoone en kostelyke Ornamenten of voorhangzels van den Autaer, met de bankskens, die van verscheyde gegeven zyn geweest : Behalven andere ook die van de Spaensche Natie van Castillien, die hunne bezondere devotie tot dit H. Beeld betoont hebben; alzoo ziet men nog ornamenten met Wapens van Senors Pardo, Peraltha en Malvena, en van meer andere, die onbekend hebben willen wezen. Nog is'er gegeven geweest van Mynheer Roeland Teerlynck, een Oorlogs-heer uyt Duytsland weder gekomen, een kleyn, maar een kostelyk voorhangzel, geborduert met Peirlen, en kostelyke gesteenten, bestaende in verscheyde figuren van groote weirde, het welk gedient heeft tot vercierzel van den voet, op den welken het H. Beeld in de oude Kapelle gestaen heeft. Mevrouw de Marquise van Sfondrati, heeft ook O. L. Vrouwe vereert met een kostelyk Ornament of Voorhangzels met de bankskens, en met eenen rok en mantel voor het H. Beeld van zilveren Taby tot getuygenisse van haere devotie”.

- Nu beschrijft Taisne nog het zilverwerk die geschonken is in de loop ter tijden:
“Hier zullen wy zien zes groote zilvere Kandelaeren, zes middelbaere en zes kleyne; ook twee zilver Engelkens, ontrent eenen voet hoog, dragende twee kandelaers, gegeven van den zeer eerweirden Heer Johannes van de Velde, Kanonink en Aerts-Priester van de Cathedrale Kerke van S. Donaes; mitsgaders nog van zommige andere. Nog een paer zilver Bloem-potten van ontrent eenen voet hoog, gejong door de meldheyd van een godtvrugtigen jongman; behalven een paer ander zilver Bloem-potten, wat minder, gemaekt uyt de gemeyne aelmoessen. Daer staet een groot zilver Crucifix tusschen O. L. Vrouwe en S. Jan, uyt gemeyne aelmoessen, van de welke ook een schoone Remonstrantie gemaekt is, en dry paer zilver Ampullen, met en zilver schotel, ook van gemeyne Offeranden. Voor den voet van het H. Beeld van O. L. Vrouwe heeft lange gestaen eenen zilveren Erm, konnende dragen een half pond wasch, dit was een oude gifte. In plaetse van dezen eenen Erm, zijnder in het jaer 1665, gestelt geweest twee groote zilver Ermen, zeer konstig uytgewerkt, bekostigt uyt gemeyne aelmoessen.
Het groot zilver Tafereel, wel twee voeten hoog, uytbeeldende eene knielende Joffrouw voor O. L. Vrouwe, komt van eene treffelyke Matrone, dewelke de Moeder Godts bad, om kinderen te hebben, belovende een zilver Beeld van haer kind, en een dogter gekregen hebbende, heeft dit Tafereel opgedragen. Nevens het H. Beeld van O. L. Vrouwe staen twee houten Engelen, ophoudende twee halve kandelaars van zilver, gegeven van eene godtvruchtige Familie. Ten laetsten de H. Maget is verert geweest met dry zilver Kroonen”.
- En de schrijver besluit zijn inventaris van de giften met deze beschouwing: *“Dit konnen wy alleen zeggen van de menigvuldig giften, en ryke Offeranden, die aen O. L. Vrouwe van Potteryge gegeven zyn geweest, uyt welke men nochtans kan bemerken, zoo wel de mildheyd en groote devotie van die van Brugge, en andere vremdelingen, als de weldaeden van de H. Moeder Godts”.*
- Naast de giften in natura dient er ook gesproken te worden over de ex-voto's die in de loop der tijden aan Maria opgedragen werden. Ze zijn in groot aantal zowat overal in het huis bewaard. Wij bedoelen schilderijen en portretten, vooral van kinderen die bijzonder toegewijd waren aan O. L. Vrouw van de Potterie.
 Meestal houden zij een hart of een roos in hun handen, beiden een zinnebeeld van de “vierige” liefde tot de Hemelmoeder.
- Het volstaat om hier nog een woord te zeggen over een ex-voto, dat voor kort helemaal hersteld werd. Het is te zien boven de ingang van het hospitaal in de kerk.
- Laten wij nog eens Taisne met zijn oude maar zo kleurrijke zegswijze aanhalen:
“In 't jaer 1632 een Hamburgs schip quam op Paesch avond afgevaeren uyt de have van S. Sebastiaen in Biscayen, om herwaers te komen, alsdan is'er in den nagt tusschen den Zondag en maendag zulk een tempeest van winden opgerezen, dat den spriet van de groote mast, en al dat'er dient tegen den wind, afgebroken is geweest, zoo dat het agterwaers gesmeten is tot bij Lisbona in Portugal; dit tempeest hadde nu geduert van des zondags 's nagts tot 's woensdags 's nagts, in welken nagt het tempeest zoo vermeerderde, dat nu de Boots-gezellen den moed verloren gaven en niet konden eten; alsdan heeft Joris vanden Kerckhove, Borger van Brugge die in het Schip was,(nvdr Over tapijten. Rdh. Bd. XXIV bl. 92. Daar wordt een Joos Vande Kerckhove vermeld die aan het hoofd stond van de Koninklijke weverij der Gobelins tapijten te Parijs. De Zestendeelen spreken onder het S. Jacobs Zestendeel n° 1525, ook van een Joos van de Kerckhove die in de korte noordzandstraat woont. Geldt het hier de zelfde familie?) met syne huysvrouw eene belofte gedaen aen O. L. Vrouwe van Potteryge, van haer te gaen bezoeken en op te offeren, een witte wassche keirse, en syn huysvrouw een goude kruysken, 't welk sy doen ter tyd aen haeren hals hadde, deze belofte in den nagt gedaen zynde, is donderdags 's morgens met den dageraed onvoorziens en onverwagts het tempeest teenemael gestilt geweest en in een schoon weder verandert, met zulk een goeden wind dat het Schip in korten tyd, zonder eenig perykel, tegen alle menschelyke hope, te Plymuy in Engeland aengekomen is, daer d'andere Schepen, veel sterker en beter bezeyld met hun uytgevaren zynde, schipbraeke geleden hebben. Sy hebben daer na ook hunne belofte komen volbrengen. Dit is getrokken uyt het wettelyk onderzoek genomen by laste van zyne Eerweerdigheyd van Brugge (nvdr dit is Servatius Quinkerus, bisschop geworden in juni 1631 en overleden in maart 1639), berustende in het Godts-huys, en hier van ziet men nog heden een schilderye hangen in de Kapelle van O. L. Vrouwe”.

- Dat al die giften ook soms de aandacht van dieven opwekte, zal niemand verwonderen. Dit gebeurde in dezelfde nacht van het hoogfeest van Pasen, tussen 11 en 12 april 1632. Datum waarvan hier boven net gesproken werd in verband met het schilderij. Dat deze nacht, in de geschiedenis van het wonderbeeld, echt vermeldenswaard is, zal blijken uit hetgeen ons door Taisne daarover wordt verteld *“Het gebeurde dan dat vier vreemdenlingen, booswigten, in den dag gezien hadden ’t zilver-werk en de zilvere lampen van O. L. Vrouwe, dese alles wel bespied hebbende, zyn ’s nagts gekomen, enne enen van deze beklimpt de Kerke, neemt een venster uyt en kruypt in de Kerke, hy haelt van den Autaer het beste zilver-werk, en geeft te vensteren uyt agt zilver kandelaers, ook twee zilver lampen en de zilver Reliquiekasse van O. L. Vrouwe, stak den dief voor hem in syn zak”*.
- Het verhaal van deze diefstal werd door Lambertus Vossius “met een aardige penne zeer loffelyk in dicht gesteld”. Ook op de Rekening staat aangetekend: “Betaelt an Lambert Vossius over ’t componeren in poésie van een bouxken ter eeren van Onse Vrouwe up het bestelen van het zelve van haer capelle int ’t godshuus de somme van 8 ponden, 6 schellingen, 8 grooten”. En onmiddellijk daarop volgt: “Betaelt an Niclaus Breyghele over ’t drucken van ’t selve bouxken ende leveringhe Ic (nvdr één honderdtal) copien daarvan ten godshuse 6 ponden”. (nvdr A.P. Rekenboek 1630-1632 f° 48 v° - Op de stadsbibliotheek berust een handschrift n° 559. “Index Alphabeticus Librorum Bibliothecae Augustinianae Ipris 1678”. Daarin staat op f° 188 vermeld: “Lamb. Vossius : de furto in D. Virg. Te Potterye”.) Het is best mogelijk dat onze dichter Vos de feiten met een al te dichterlijke pen beschreven heeft, maar toch zal de lezer moeten bekennen dat de voornaamste trekken juist zijn, zoals verder zal blijken.

Ik laat Taisne weer aan het woord:

“Zoo haest en hadden sy den roof niet uyt de Kerke, of wierden gelyk van hun verstand berooft, en bevangen met eene groote vreeze, zoo dat sy zelve zeyden, nous sommes tous perdus, wy zyn al verloren, zinneloos en als verslagen staende een wyle tyds, en wisten niet wat doen, tot dat sy besloten den roof t’zamen te binden in eenen zak, en te werpen in ’t water, genaemt de Reye, het welke alzoo gedaen wierd: want een van de vier, trok uyt eenen zak, bond daer in den kerk-roof, en terwylen de dry andere hun stelden op de vlugt, liet in ’t water zinken den zak met het kerk-goed, aen den voet van de Sloter-brugge. Al was hy dit quyt, nog beswaerde hem ’t zilver Relique-kasken van O. L. Vrouwe, te vooren in synen zak gesteken; dit trok hy ook met’er haesten uyt, en stak het in eenen mest-hoop en vuyligheyd op de straete (’t zelve met aerde en vuyligheyd dekkende, en stelde daer een kaeks been op om ’t daer na te kunnen vinden) en maekte hem van daer”.

De volgende dag werd de diefstal al snel ontdekt. Gans Brugge sprak ervan :

’s Morgens, zo ’t dag geworden was wierd men de kerke dieverye gewaar: de Heeren van ’t Magistraet wierden vergadert, en gaven tersond last, dat men de poorten van de Stad zoude gesloten houden, zoo dat’er niemand uyt en kost, die te vooren niet en was onderzocht en bezigtigt; nog wierd er belast, dat men al de vremdelingen daer men konde op vermoeden, zoude aanbrengen; men zocht overal en deden alle neirstigheyd, en dat dry dagen en dry nagten lang, en evenwel vond men nog dief, nog dieverye. Daer-entusschen beklaegden de goede Borgers het verloren Eergewaet van Onze Lieve Vrouwe, baden haer dat ’t dog zoude mogen gevonden worden, gelyk het ook is gebeurt: want na dat men het water van de Reye afgelaeten hadde, zag men den vierden dag den zak met den kerkroof bloot liggen, en zoo wierd het zilver-werk gevonden. Daer na is ook de zilver Relique kasse van O. L. Vrouwe, ongeschonden van de kinders van de straet in ’t slyk gevonden en aengebroght. Maer veel wonderlyker is een van de vier kerk-dieven ontdekt geweest, terwylen hy eens ging voorby de kerke van Pottery, zag men hem droevig en vol vreeze; men hoorde hem ook zugten, waer op alleen, hy gevraegt wierd of hy médadig was van deze dieverye en hy heeft die terstond erkent en beleden, en meer gezeyd als hy gevraegt wierd, met uyt te brengen syne médadigen; dan is hy met syne twee andere medegezellen nog uyt de stad geraekt; den vierden, den welken den jongsgten was; waer dat hy gong of keerde, vond hem altyd ontrent de Kerke van Pottery, vlugte naer de barakke der soldaten, en is daer gevangen geweest. De dry anderen waeren nouwlyks uyt de Stad of het begon te blixemen en te dondern, dan zeyden sy onder malkanderen, dat sy nog dien nacht zouden gevangen en opgebracht worden; sy geraekten in ’t Fort van Blommendaele, daer zyn sy door het volk van den Auditeur alle dry vastgenomen en binnen gebroght. Eenen van de vier, uyt vreeze van het schandelyk strop, heeft zig zelve een mes in de keel gesteken, maer hy heeft evenwel nog getoont teekenen van berouw; de ander dry wierden ter dood veroordeelt; een van deze nog in de gevangenis zynde, die te vooren in ’t bestelen in de Kerke van Pottery was gekropen, zeyde dat hy eenen zilveren knop van de gestole Lampe in de rolle-baen van een zeker herberge in d’aerde gesteken hadde, en dat sy daer na zouden willen zoeken, daer na afkomende uyt de vangenisse, om te gaen na de galge, vragde of den knop gevonden was, en als hem geantwoord wierd, ja, zeyde: Nu zal ik gerust sterven. Alsdan zyn deze dry op den Burg gebracht en aldaer opgehangen geweest”.

- En dat de feiten in elk geval werkelijk gebeurd zyn, bewijzen de Rekeningen van het archief der Potterie. Onder de jaartallen 1630-32 staat geboekt op f° 48 en 48 v°:

“Betaelt ter ordonnan(tie) van ’t college van schepenen deser stede an 18 personen ghebueren van de Sloterbrugge die eenighe devooren ghedaen hebben in het vynden van ’t gestolen zelve te Paesschen 1632 an elk een patacon”.

“Betaelt an Mr. Jacques van den Dorpe over zyn verschot om coopen van cleederen ende anderszins voor drie soldaten van capitein du Pery die achterhaelt ende angebrocht hebben het voornoemde zilverwerck de somme van 12 ponden grooten”.

“Betaelt aen Betgen fa (nvdr dochter van) Michiel Ennejonck, heurlieden kyn. (nvdr aan haar kinderen) die ghevonden hebben het reliquaire ghestolen uut de kercke van den Godshuyse, an elc meysken zes patacons”.

- In het Resolutieboek der Stad Brugge van de jaren 1632-1641 staat op f° 8 v° en 9 op 17 april 1632 aangestipt:

Toegeleit anden auditeur Peneranda een stuck wyns van 50 gulden ter causen van de devoiren ende assistentie ghedaen in het ondersoucken ende apprehenderen, midsgaders examineren van de vier gevangen kerckroovers vande kercke van het hospitaal van onse Vrouwe te Potterie, aldaer dat men XI deser wesende de nacht naer den sondach van Paeschen, met braeke duer de veinster gestolen syn acht silver candelaers, twee silver lampen, ende een silver reliquaire met de reliquien ende silver keten, sulx gode lof al becommen es, ende de quaetdoenders gevangen, die alle viere het sacrilegie kennen. Jan en... De Fonteine gebroeders, ende Toussain gys alle drie soldaeten onder den capitein Pery van het regiment vanden heere van Henin van deser garnisoene gevonden hebbende de voorscreven silver candelaers ende lampen in een sack in het waeter onder de Wulfhage brugghe de somme van vier ponden grooten elck te betaelen by die vanden Godshuise vande Potterie”.

Wat verder op f° 13 v° 3° 13 Mei 1632:

“Wier toegheleyt anden officier criminel 24 schell. gr. Ter causen vande torture met den halse band tan twee vande kerckdiefven vande Potterie”.

In het Resolutieboek over de jaren 1653-1659 wordt op f° 160 v° 1° october 1656 naar aanleiding van de heiligschennis in S. Salvators bedreven, wordt de diefstal in de Potterie nog eens aangehaald.

- Besluiten we met de schrijver: “Ziet hier hoe wonderlyk Godt de Kerken van syne H. Moeder en des zelf cieraet bewaert”.
- Een gunst, ook wel het vertellen waard, is de volgende. Wij citeren weeral P. Taisne:

“Daer was tot Brugge een Bakkers Vrouwe, die in de twee volle jaeren van haer houwelyk geen kinderen en hadde gehad, hierom zeer bedroeft zynde, heeft met groot betrouwen drymael O. L. Vrouwe van Potterye gaen bezoeken, en aldaer gelezen vijfthien mael Pater noster en Ave Maria ter eeren van de vyftien Bloedstortingen van onzen Heere, biddende alzoo O. L. Vrouwe met smeeken en traenen, dat sy kinders zouden mogen krygen, tot Godts glorie en om die te mogen opbrengen in de vreeze Godts; waer na sy zeven Zoonen agter een heeft gehad; hier na een Dogter, na de welke sy wederom zeven Zoonen agter een heeft gekregen, te samen vyfthien, na de vyfthien voorzeyde Pater nosters en Ave Maria, voor de 15 Bloedstortingen van Christus. Dit is daer na in druk uytgegeven in dezer voegen: In ’t jaer 1636 den 16 April, is in de Stad van Brugge een kind gedoopt in de kerke van S. Salvators, het welke was den veerthiensten Zoon, voortgekomen van een Vader en Moeder, genoemt Pieter Hendricx, en Jaquemyntjen Spronckholfs, mitsgaders nog een Dogter, die geboren is geweest tusschen tweemaal zeven Zoonen te weten, zeven Zoonen voor die Dogter, genaemt Elisabeth en zeven Zoonen naer, zoo dat het Kind was het vyfthiende, genaemt Philippus Ferdinandus, ’t welk in de Kerk gebragt wierd met groote solemniteyt van kinderen te peirde, met andere die op schalmeyen speelden, en groot gevolg van treffelyke lieden, tgerwylen men in de voorzeyde Kerke de klokken luyde en op d’orgels speelde, tot groote verwonderinge van een iegelyk. Van de eerste zeven Zoonen was’er, ten jaere 1666 (nvdr het jaar waarin Taisne zijn boekje uitgaf) nog dry in ’t leven, en van de leste zeven maer een. Dit voorgaende verhaal heb ik van de Moeder zelve gehoord; ook waerende meer andere, die benevens haer dit konde getuygen. De Moeder leefde ook nog in het voorzeyde jaer 1666”.

- Verder boekt Taisne nog de geschiedenis van een ander schip, dat door de voorspraak van O. L. Vrouw der Potterie te midden van een felle storm, behouden bleef. Tot genoeg van de lezer schrijf ik het verhaal weer letterlijk af:

“In ’t jaer 1641 ontgrent O. L. Vrouwe Lichtmisse, was Baudewyn Frey in zee met syne mede-gezellen, die 33 waeren in getael: deze door stormen en quaed weder waeren zoo verre gekomen, en zoo verzeyld, dat sy niet wisten waer sy waeren, nog konden aen geen have geraken; den Schipper in dese benouwtheyd, ziende de dood voor ooggen, wist geenen ander middel, om uyt de zee te geraken, als synen toevlugt te nemen tot de H. Moeder Godts; overzulks vermaende syn volk, dat sy elke een Misse zouden beloven ter eeren Godts en van O. L. Vrouwe van Potterye; en alzoo, na dat sy in dry weken niet geweten hadden waer dat sy waeren, zyn tot Oostende in goede have gelukkiglyk aengekomen”.

- P. Taisne sluit de reeks af met het relaas van volgende wonderbare genezing:

“Op den 29 Juny 1651 compareerde Heer ende Mre Joannes de Rym, Kanonink van de Collegiale Kerke van O. L. Vrouwe der stede van Cassel, den welken verklaerde, zoo hy doet mits deze, hoe hy na diversche ziekten verlost hebbende geweest; onder andere in dit jaer 1651 in April den 15 der zelve maend zeer overvallen van de kortzen, sterk geraekt met perykel, en synen toevlugt genomen tot de hulpe van O. L. Vrouwe, die men eerst onder den tytel van de Potterye van Brugge, en daer van verlost is geweest, mits belofte dat hy gezontheyd verwervende, tot Brugge haer zoude perzonelyk komen dienen, en t’haerer eere in haere Kerke van de Potterye zoudt komen celeberen, zoo hy heden den 29 heeft komen doen; ende dezen heeft verkent met verzoek, onder attestatie, tot voorder memorie en dankzegginge. Was onderteeckent Joannes de Rym Canonicus B. Marioe Casletensis. Dit was autentykelyk met gehoorde getuygen ook onderteeckent van Mijnheer Joannes Jemyn, den Notarius Apostolicus”.

- Het kan nuttig zijn hier de opmerking van P. Taisne in te voegen: “Al is ’t dat deze jonsten niet bevestigt en zyn als oprechte mirakelen, nochtans om den Eerweerdighen ouderdom, en oprechte rechtsinigheid van onse oude voor-Ouders, en is het niet betaemelyck dat mern aen die oude Registers gheloofbaerheit zoude weygheren”.
- Het mirakelbeeld was tot in Rome gekend en door de Pausen vereerd. Urbanus VIII verleende een volle aflaat op de dag van O. L. Vrouw Hemelvaart, die vernieuwd werd door Innocentius X en door Alexander VII. Deze laatste gaf in dezelfde bulle van 20 juni 1664 nog een aflaat van honderd dagen aan iederen die eens per week bad en tegenwoordig was in de litanieën of het lof in de kerk van O. L. Vrouw der Potterie. Ook verleende paus Alexander VII in een en dezelfde bulle, het voorrecht van het geprivilegieerd altaar aan de kapel van O. L. Vrouw ter Potterie, dit “tot bijzondere hulpe der zielen in’t vagevier. Op 26 november 1664 verleende zijn Heiligheid een volle aflaat “aen alle de Nonnekens van het Godtshuys van Potterye, en aen andere, die in ’t zelve wonen op den dag van de Purificatie, dat is Zuyveringe, of van O. L. Vrouwe Lichtmisse; item de Aflaeten van de zeven Autaeren van Roomen”.

SOLEMNEELE OCTAVE
M E T
VOLLEN AFLAET
IN DE KERK VAN HET HOSPITAEL VAN DEN
H. GEEST (GEZEYD) TER POTTERIE,
OP DEN FEESTDAG VAN DE
H. GEBOORTE
VAN DE ALLERHEYLIGSTE
MAEGD MARIA.
Verleend door PIUS den VI, Paus van Roomen.

Op den 8 September, wezende den solemneelen Feestdag van de **GEBOORTE** van de Allerheyligste **MAEGD MARIA**, is te verdienen in de Kerk van het Godtshuys van den **H. Geest**, (gezeyd) **TER POTTERIE**, *Volten Aflaet*, verleend door **PIUS** den VI, als ook op allen dag binen de Octave, maer eens te verdienen voor alle Mede-broeders en Mede-zusters die gebiegt en gecommuniceerd hebbende, de zelve Kerk zullen bezoeken en aldaer bidden voor de Verheffing van onze Moeder de **H. Kerk**, uytroevinge der kettereyn, bekering der geloovige en eendragtigheid der christene Princken.

Van gelyken *Volten Aflaet*, voor alle Mede-broeders en Mede-zusters, op den Zondag onder de Octave van **O. L. V. HEMELVAERD**, die de bovengemelde conditiont zullen onderhouden hebben, gelyk ook *Volten Aflaet*, den dag humner inschryvinge, en eyndelinge *Volten Aflaet*, in den artikel humner doodt, is ’t zaeken dat zy met een waeragtig betrouw gebiegt en met de **H. Communie** versterkt zynde of is ’t dat zy niet en kunnen, ten minsten, den Naem van **JESUS** met den mond, dit niet komende, met er herten zullen aengeroepen hebben.

De Goddelyke Diensten die binen de Octave van **O. L. V. HEMELVAERD**, in de Kerk van **O. L. V. TER POTTERIE**, ’s jaerlyks geschieden, zyn ter intentie van alle ingeschryvene Confraters en Confraterssen van het voorsz. Broederschap.

GODDELYKE DIENSTEN.

Op gezeyden Feestdag 8, en Zondag 14, de solemneele Misse ten 8 uren.

De andere dagen der Octave eene lezende Misse kwart voor 6 uren, uytgenomen den Zaterdag ten 6 uren eene gezongene Misse.

De werke dagen het Lof ten 5 uren en half (uytgenomen den Zaterdag ten 3 uren) den Feestdag en Zondag ten 3 uren het Lof, gevolgd door het Sermon, door den eerv. Heer **J. ROMMEL**, Pastor deser Kerk.

Zondag 21, ten 8 uren de solemneele Misse van Dankhaerheit, voor den goeden uytval van den Ougst.

Dinsdag 16, zal ’smorgens ten 6 uren eene Misse van Requiem gezongen worden voor alle overledene Confraters, Confraterssen en Weldoenders deser Confrerie.

Op elken eersten Zondag van ieder maand, ’smorgens ten 8 uren, wordt er eene solemneele Misse gedien, ter intentie van alle Confraters en Confraterssen; en ’s namiddags ten 3 uren het Lof, daer na het Sermon; als ook ter zelve intentie, op alle de andere Feestdagen van **O. L. V.**, te weten: *Onbevleete Onafgancus*, 8 December; *Lichtmis*, 2 February; *Boedschap*, 25 Maert; *Hemelvaart*, 15 August.

**Alles tot meerder eere en glorie GODS en van de
allerheyligste Maegd en Moeder Gods MARIA.**

Brugge, Drukkery van **J. DE MOOR** en **NEEF.**

- Ook de bisschoppen van Brugge wedijverden in devotie tot de Lieve Vrouw der Potterie. P. Taisne citeert ze de een na de ander.

Over Carolus de Rodoan zegt hij in het bijzonder dat hij haar dikwijls is komen bezoeken *“als ‘t H. Beeld nog stond in de oude Kapelle”*.

Antonius Triest, vijfde bisschop van de stad gaf aanzienlijke aalmoezen voor de opbouw van de nieuwe kapel. Toen hij bisschop van Gent geworden was, kwam hij nog het H. beeld bezoeken en de mis lezen.

Zijn opvolger Dionysius Christophorus wijdde de voltooide zijbeuk en schonk één van de brandvensters, zoals reeds vroeger aangehaald.

Servatius Quinkerus volgde zijn voorbeeld.

Na zijn dood beklom Nicolaus Haudion de bisschoppelijke zetel. Onze schrijver getuigt van hem dat hij bijna elke zaterdag, na de middag, naar de Potterie kwam. Bij deze gelegenheid *“dede hy een mrenigte van arme menschen in een reke staen, tegen den muer, en gaf die zelfs eene goede aelmoesse”*.

Zijn opvolger Carolus vanden Bosch kwam eveneens bijna elke zaterdag O. L. Vrouw der Potterie bezoeken. Het werd de gewoonte vanaf bisschop Christophorus tot Robertus de Haynin, ieder op zijn beurt, een aflat van veertig dagen te verlenen, aan iederen die onder het octaaf van O. L. Vrouw-Hemelvaart haar beeld kwam vereren.

- Niet enkel de prinsen van de Heilige Kerk maar ook de Groten der aarde muntten uit in godsvrucht tot O. L. Vrouw der Potterie. Aan de hand van P. Taisne halen we enkele namen aan. Aan de spits staat aartshertog Albrecht, prins der Nederlanden: *“Ten tyde van die langdurige en vermaerde belegeringe van Oostende heeft hy meermaels in het gezelschap van treffelyke Heeren, en ander Edel-lieden, met grote godvrugtigheyt O. L. Vrouw van Potteryen komen bezoeken, tot groote stigtinge van een iegelyk (nvdr bestand)”*.
De markies Spinola kwam hier tijdens dezelfde belegering dikwijls naar de h. mis. Don Andreas Cantelmo, superintendent van Vlaanderen, bezocht soms drie tot vier maal per week het Mariabeeld. De Markies Psondrati en zijn echtgenote waren bijna elke zaterdag in de kerk te zien. Ook was deze laatste één der voornaamste weldoeners van de kapel. De bejaarde kanunnik-jubilaris van het kapittel van S. Salvators binnen Brugge, de Z.E. Heer Frans Bernaerts, ontzag zich niet om uit eigen beweging, gedurende bijna vijftig jaar, zowel 's winters als 's zomers, elke zaterdag de eerste mis te komen lezen in de Potterie.
- Zonder enig gevaar voor overdrijving kan men zeggen dat de ganse stad uitmuntte door godsvrucht tot het vermaerde beeld. Deze devotie uitte zich vooral in processies en bedevaarten te zijner eer. Om maar enkele voorbeelden aan te halen:
 - Op 20 november 1634 kwamen de Paters Recolletten naar de Potterie om Maria dank te zeggen voor de verlossing van de pest.
 - Hetzelfde gebeurde in 1645, 1646 en 1647. In dit laatste jaar *“op den eersten dag na O. L. Vrouwe half augst, quaemen die van S. Anne en offerden een groote wassche keirsse, tot dankzegginge, dat sy van de pest verlost waeren”*.
- Heel veel kaarsen werden voor het beeld geofferd en gebrand ! Nu nog gaat de spreuk in de volksmond: *“de Potterie is vol was”* om iets overvloedigs aan te duiden. Tot slot dient nog de aandacht gevestigd op de zeer bijzondere vorm van godsvrucht tot Onze Lieve Vrouw der Potterie, die bestond in het verlangen om in haar heiligdom begraven te worden. Tal van voorbeelden zullen wij bij ons bezoek aan de kerk kunnen aanhalen maar het echter meer dan tijd dat we de geschiedenis van het wonderbeeld voltooien.
- Jan Lucas van Brugge, de grote weldoener, was gestorven.
- Anderen zouden zijn voetstappen volgen.

- De giften volgden elkaar steeds op. Daaronder vind ik in de oorkonden van het godshuis op 22 mei 1666 de schenking door Nicolaus d’Herts van een eeuwig brandende lamp voor het altaar van de Moedermaagd. In het Rekenboek van de jaren 1663-64: f° 38v°: *“silver lampe ghejont door Jor Niclay d’Herts”*. Met dat doel ontvangt de Potterie een rente van 8 pond van de belasting van Vlaanderen in het kwartier van Brugge. Ik vermoed dat het hier over de lamp gaat die in de holte van de zuidermuur naast het altaar werd aangebracht. Deze was inderdaad bestemd om dag en nacht te branden, zodat zelfs een luchtschouw boven de lamp werd aangebracht om de walm dwars door de muur naar buiten te voeren. Teneinde alle brandgevaar te voorkomen werd de opening afgesloten, aan de kant van de kerk, met een ovaal venster in lood, omzet met een koperen band. Dit alles werd opnieuw in goede staat gebracht.

Luchtschouw met een ovaal venster *“voor een eeuwig brandende lamp”* (anno 2019)

- In 1667 wordt het prachtig wit gewaad geschonken.
- Vooral het jaar 1691 onderscheidt zich door een buitengewoon milde gift. Er werd besloten om het houten altaar, door Lucas van Brugge geschonken, te vervangen door een marmeren altaar die tot op heden bewaard is gebleven.
- In de laatste tiental jaren van 1600 heeft de devotie tot O. L. Vrouw, hier in de stad, ongetwijfeld haar hoogtepunt bereikt, en dat dankzij de medewerking van één onzer burgers, de Weledele Heer Jacobus De Meestere, die vooral de Onbevleete Ontvangenis van Maria wilde eren.
- Zo komen we tot de ongeluksjaren op het einde van de achttiende eeuw. Het wonderbeeld had de Geuzentijd en de Beeldenstorm getrotseerd. Maar zou het ook de Franse Omwenteling te boven komen ?
- Om de kerk ongeschonden te bewaren zijn de zusters op de gelukkige gedachte gekomen haar tot ziekenzaal in te richten. Mevrouw Benedicta Descamps, overste van het godshuis, had een knecht Pieter Pullinx belast om de kostbaarheden en het zilverwerk veilig onder te brengen. Hij had reeds een ladder tegen het Lievenvrouwenaltaar geplaatst om de zilveren kroon van het beeld, uit 1663, in veiligheid te brengen. Toen hij pas de kroon van het hoofd genomen had, bedacht hij zich en zei tot de overste: *“Neen, Mevrouw, ‘k wil Maria van haar kroon niet berooven; beter dan wie ook zal zij zelf er zorg voor dragen”*. Iedereen keurde zijn zienswijze goed en de gebeurtenissen hebben de eenvoudige maar diepgelovige man in het gelijk gesteld. Al liepen er ook mensen van de laagste soort over en weer in de kerk, toch zag geen één van hen Maria’s hoofdjewel, dat anders zeker niet aan de roofzucht zou ontsnapt zijn.

- Wel dienden de kostbare tapijten, met de mirakelen op, tot nachtdeken voor de Franse soldaten. Ze bleven niettemin bewaard al werden ze ook fel beschadigd.
- Doch na de storm kwam de stilte. Zo gebeurde het ook met het beeld in het heiligdom van de Potterie.
- Op 12 juni 1832 werd de “wijle” (nvdr = sluier) van O. L. Vrouw geschilderd en daarna verguld.
- Nog steeds stond het beeld, omkleed, hoog boven het altaar. Dit toont ons het tinnen dooppateel, hieronder afgebeeld. Het stuk dat, voor zover we weten, enig in zijn soort is, wordt bewaard in de kerkschat van de Potterie. Het dagtekent uit het begin van de 18de eeuw. O. L. Vrouw staat er gesierd met kleet en mantel, boven op de wereldbol, omringd door de vier zinnebeelden van de Evangelisten, net zoals boven het altaar van de kapel. Onderaan staan de letters O. L. V. V. D. P. (nvdr Onze Lieve Vrouw van de Potterie).

- In 1880 werd besloten om voorgoed af te zien van de kostbare kledij en sieraden waarmee O. L. Vrouw tot dan toe getooid werd. Het beeld kreeg een neo-gotische beschildering volgens de formule van die tijd. (nvdr L. Vanhaecke, o.c., beweert dat dit in 1863 geschiedde)
- Het resultaat van dit alles was eerder een teleurstelling.
- Het beeld, dat nochtans mooie hoedanigheden bezat, voldeet niemand wegens zijn stijve, onnatuurlijke houding: Onze Lieve Vrouw stond te recht en het Jezuskind te schuin.

Het beeld voor de
herstelling van 1917

- In 1917 , midden in de bange oorlogsjaren, werd, ter gelegenheid van de verkiezing van Mevrouw Berchmans tot overste van de Potterie, door de heren die toen deel uitmaakten van de Commissie van Openbare Onderstand, besloten tot grondig herstel van het vermaarde beeld. Dit besluit strekt hen ongetwijfeld tot eer. Het gebeurde vooral onder invloed van de weledele Heer Fraeys, toen voogd van het huis.

Kopie van het beeld
zoals het
oorspronkelijk
geschilderd zou zijn

- Op 4 juni werd het beeld in twee stukken naar beneden gebracht. Eén voor één werden de verflagen, die de fijnheid van de lijnen verborgen hielden, behoedzaam verwijderd. (nvdr Dit werk werd uitgevoerd door Juf. Martha Dupon, thans Mevrouw Elias Couvreur) Wij wilen enkele bijzonderheden uit het deskundig verslag aanhalen:

Op de steen, die uiterst zacht is, werd het beeld geheel verguld met rode ondergrond (nvdr die rode kleurstof noemt men minium of menie) met uitzondering van het vlees en de sluier; het haar werd weer verguld. De sluier is in groenachtig wit, met twee eenvoudige lijnen afgezet, de ene in het rood, de andere in het groen, en tussen de twee een witte oppervlakte. Op de gouden mantel werd enkel op één plaats, vooraan, een overblijfsel van zwart ruitwerk ontdekt. Op de oorspronkelijke beschildering werd een zeer harde grijze laag gevonden, die ook de met plaaster aangebrachte wijzigingen overdekte, en tevens als middel om het beeld zelf meer bestand te maken, gebruikt werd. Deze éénkleurige verf werd in de loop der tijden minstens met drie lagen overdekt. De allerlaatste beschildering kan aldus weergegeven worden : de mantel grauwichig blauw, afgezet met krullend loofwerk in goud, omzoomd met een zwart streepje; het kleed rood, bezaaid met gulden lelietak en rozen; de sluier wit, afgezet door middel van gouden parelgalon (nvde oplegsel, boordsel); het kleed van het kind is wit, van onder afgezet met een reeks gouden klaverbladjes. De laatste laag verschildte hierin met de voorgaande: de mantel is nu in Pruisisch blauw geverfd, niet al te donker, het kleed van O. L. Vrouw is zacht vermiljoenrood, terwijl dat van haar Zoon ofwel donkerrood ofwel wit is. De derde beschildering is als volgt opgevat: Maria's mantel is donkerblauw met breed gouden rand omzoomd; haar kleed is groen en eveneens met een gouden band omzet; om haar middel draagt zij een gouden gordel afgezet met zwart en om de handen een rand met dezelfde kleur; het kleed van het goddelijk kind is nu donker engels rood (nvdr donker roodpaars pigment), en eindigt eveneens met een gouden rand. Het vlees is tamelijk geel gekleurd, de lippen zeer rood, wenkbrauwen en ogen bruin, de neusgaten in levendig vermiljoen en de haren veguld. De laag werd gevernist. Ondanks de verschillende beschilderingen behield O. L. Vrouw steeds haar gouden haarkleur.

- Ook pater Taisne beschrijft de kleuren van het heilig beeld zoals die hem in 1666 voorkwamen: *“het Kindeken Jezus heeft een roksken rood geschildert, en de H. Moeder een groen kleed; van wat koleur dat is den opgeschorten mantel, in den steen gesneden, kan men niet wel weten, om dat de verwe vergaen is”*. Men mag dus besluiten dat hij de derde beschildering gezien heeft.
- Nadat de verschillende verflagen verwijderd waren, kon men zich beter rekenschap geven van de echte toestand van het genadebeeld. Duidelijker dan ooit zag men de breuk in de lenden. Deze breuk werd reeds in 1666 door pater Taisne gezien; hij zegt immers duidelijk: *“ontrent den Riem ziet men eenig schelfferinghe van den afgebroken steen”*. Toen concludeerde men dat het beeld in de loop der tijd zonder meer in twee stukken gezaagd werd, teneinde... het beter te kunnen aankleden ! Het linker armpje van het Kind ontbrak. Was het misschien ook eenvoudigweg om dezelfde reden weggeslagen ? De voet van het beeld was geheel afgebrokkeld. Een herstelling was echt nodig en gebeurde zeker niet te vroeg. Dit delicate werk werd toevertrouwd aan de heer Alfons De Wispelaere, onze knappe Brugse beeldhouwer, en werd volgens ieders getuigenis op voortreffelijke wijze uitgevoerd.
- Tussen de twee stukken van het stenen beeld had men een cementen spie gestoken om O. L. Vrouw recht te brengen. Deze aanvulling werd voorgoed weggenomen. (nvdr Dat gebeurde op aanraden van de zeer bevoegde Mgr. Callewaert, toen nog President van het Groot Seminarie en daarna aartspriester van de stad Brugge). De twee delen werden opnieuw samengevoegd en zo kreeg het opnieuw de slanke houding die het van in het begin toonde. Er werd veel getwist over het feit of het beeld al dan niet opnieuw geschilderd zou worden. Tenslotte werd het in pure steen gelaten en, ongeveer één meter boven het altaarblad, op een zwart marmeren voetstuk geplaatst. Dit gebeurde op 7 september 1917. (nvdr afmeting beeld : 1,60 m.)
- Het beeld werd opnieuw gewijd door eerwaarde Heer Van Merhaeghe op zondag 9 september 1917 na de hoogmis van acht uur. Tenslotte werd een groot kruis op de marmeren wereldbol geplaatst.
- Nu prijkt Onze Lieve Vrouw van de Potterie opnieuw in al haar waardigheid in haar eeuwenoude heiligdom. Opnieuw zegent haar goddelijke Zoon, glimlachend, al diegenen die daar troost in het lijden en hulp in de nood komen zoeken.

De zilveren kroon
van het Mirakelbeeld
(1663)

Graag maak ik hier een einde aan dit hoofdstuk met de volgende woorden:

*“Ick sluyte dit Capittel,
uytter herten wenschende,
dat de H. Moeder Godts,
in dit soo oudt Beeldt,
noc veel hondert en hondert jaeren,
en in toe-komende tyden noch veel meer ge-eert magh worden.
Dat alsoo de vermaerde Stadt van Brugghe,
sekerlyck om dit H. beelt,
ende bescherminghe van dese alder-machtighste Koninghinne des Hemels,
voor altoos behouden,
en van alle vyanden bewaert worden,
ende oock door haere besondere hulp,
in de toe-komende tyden meer florêren”.*

Pater Taisne (1666)

